

NEMZETI KULTURÁLIS
HAVILAP

3. ÉVFOLYAM 4. SZÁM
2008. Szent György hava

ITTHON

30,- Sk 210,- Ft 1,- €

ႃႃႃႃႃ

*Az iskola akkor van jó helyen,
ha a gyerek gyalog is el tud menni az iskolába*

Ezt a mondatot minden idők legjelesebb magyar oktatási minisztere, Klebesberg Kuno mondta ki és írta le. Ő a Trianon utáni idők egyik táltosa volt, mert egy évtized alatt lerakta a csonka ország szellemi jövőjének alapjait – népfőiskolákat alapított, felkarolta a kis, tanyasi iskolákat és az egyházi tanintézményeket: lelket lehelt beléjük. Mostanában, amikor nálunk megszüntetnek és összevonnak, s a „reformok” meghirdetésének háttérben mindig a pénz és a gyűlölködés az úr, gyakran gondolok erre a sváb származású nagy magyarra, a nemzet egyik csodatevőjére. A mai „reformerek” közül vajon van-e valaki, akit az édesanyja, édesapja vagy a nagyszülője kísért reggelenként az iskolába? Aki velük ment kézenfogva a hóesésben vagy a zsendülő tavaszban? Aki megsimogatta és megcsókolta őt búcsúzásakor? Ha van ilyen „reformer”, vajon miért gondolja, hogy zsúfolt autóbuszokon zötyögve, a másik vagy harmadik település iskolájába járni emberibb? A „reformerek” az ésszerűségre hivatkoznak és mindig más országból hoznak fel példákat döntéseik igazolására. Ma már nálunk is tanárt vernek vagy fenyegetnek az iskolákban; a következő fokozat az Egyesült Államokban már „meghonosodott” gyilkolási hullám lesz, amikor az „ámokfutó” halomra lövő oktatót és diákot?

A „reformer” 2008-ban a laboratóriumában a könnycseppet vizsgálja. Megállapítja, hogy víz és só elegye a szemből kidördülő fénylő csöpp, de a legkorszerűbb laboratóriumi eljárás sem mutatja ki benne a lelket! Ilyenek a „reformerek”.

Címlapunkon fekete-fehér képet lát az Olvasó. Nem véletlenül – így szeretnénk felhívni a figyelmet az iskoláinkat fenyegető újabb veszélyre. /A nagyobb tanuló tudja, hogy a kisebbeket segítenie kell./

Az iskola akkor működik jól, ha nem ellenség a kormány és egymást segítik a pedagógusok, a szülők és a tanulók – írhatnánk Klebesberg szellemében 2008-ban, amikor háttérbe akarják szorítani már az első osztályban! az anyanyelvet.

Kedves Olvasó! Ha arról beszél valaki a társaságában, hogy a magyar gyerekeknek hasznos szlovák iskolába járnia, mert akkor könnyebben boldogul majd az életben, ne háborodjon fel, hanem türelmesen világosítsa fel félretájékoztatót embertársát: az élet nem ezt igazolja. A felvidéki magyarság maholnap a félmillió lélekszám alá zsugorodik. Ezt a fájdalmas fogyatkozást főként az álarcok mögé bújtatott igazságtalan törvényeknek és „reformoknak” köszönhetjük!

Batta György

Kedves Barátunk,

a Felvidékről írjuk a levelet, hogy felhívjuk a figyelmét egy új nemzeti kulturális havilapra. Az ITTHON a Csemadok országos elnökének kezdeményezésére indult azzal a céllal, hogy megismertesse olvasóit a magyar hagyományokkal, a Szent Koronával és bemutassa azokat a jeles magyar személyiségeket, akik nemzetünk jövőjét építik, s akik mindegyik magyar emberre szeretettel gondolnak, éljen a világ bármely részén.

Ügy véljük, nemzetünk a folyamatos, ma is sebző megpróbáltatások ellenére újjászületőben van. A megújulás mindannyiunkon múlik – Istent kérni, imádkozni bárhol lehet. Örömlénk, ha az ITTHON felkeltené érdeklődését és Ön is olvasná.

A Felvidéken már toborzódunk a nehéz körülmények ellenére is. Ha segíteni tud, segítsen. Mellékeljük elérhetőségeinket és azt a honlapot, melynek sajtó rovatára kattintva letöltheti lapunkat. Várjuk jelentkezését, Isten áldását kérve Önökre is, akik a Kárpát-hazától távol őrzik magyarságukat.

Tisztelettel és szeretettel:

Hrubík Béla, a Csemadok országos elnöke, a lap kiadója
Batta György, az ITTHON főszerkesztője

Ezúton is köszönjük Lezsák Sándornak,
a Magyar Országgyűlés alelnökének közvetítő munkáját.

A szerkesztőség e-mail címe: itthon.press@gmail.com
Honlapcím: www.felvidek.ma Számlaszám: OTP banka Slovensko
IBAN: SK 06 5200 0000 0000 0936 7044, BIC/SWIFT: OTPV SK BX

Köszönjük

a Csemadok nagymegyeri, érsekújvári, nánai, ipolysági, jókai, zonci, szepsi, ipolyszakállasi, százdi, ímelyi, szalkai, vágai, komáromi, udvardi, ipolynyéki, pozsonypüspöki, losonci, hontfüzesgyarmati, kalondai, vajáni, ekecsi, apácaszakállasi, zsélyi alapszervezetének valamint a Csemadok Területi Választmányainak, hogy részt vesznek lapunk terjesztésében.

Köszönjük

Varga László, Kajtor Pál, Baranyai Anna, Dániel Erzsébet, Duray Éva, Jámbor Mónika, Vincze Julianna, Takács András, Bodzsár Gyula, Czékus Péter, Farkas Róbert, Duba Ernő, Pekár József, Vendégh Piroska, Szőke Istvánné, Nagy Rozália, Solymos László, Mede Vencel, Morvay Péter, Balla Igor, Máté László, Tarcsi Imre, Pázmány Péter, Petheő Attila, Lajos Zoltán, Czékus Péter, Deminger László, Pálinkás Márta, Lukács Béla, Kántor Éva, Mihályi Molnár László, Molnár Bence, Babindák István és Ernő, Böszörményi István, Urbán Aladár, Urbán Árpád és Őszi Eszter áldozatos munkáját, illetve támogatását.

Köszönjük

magyarországi barátaink: Balczó András, Rókusfalvy Pál, Kellermayer Miklós, Nemes Andrásné, Hanga Éva, Szidiropulosz Archimédesz, Kolczonay Katalin, Bodosi György, Kondor Katalin, Sunyovszky Sylvia, Fekete György és Lezsák Sándor önzetlen segítségét.

Az Itthon a Felvidéken a Madách Posonium boltjaiban és a Csemadok Területi Választmányai irodáiban kapható. Szeretnénk, ha a lap mindegyik településünkre eljutna. Továbbra is várjuk azok jelentkezését, akik nem pénzért, hanem magyarságtudatuk megelégedésképpen hajlandók (szívesen) terjeszteni az ITTHON-t!

OTP Banka Slovensko –
havilapunk
hivatalos támogatója

A tartalomról:

A magyarok és szlovákok mártírja:

Esterházy János

Jeszzenszky Géza írása

4-5-37

Beszélgetés Ingo Friedrichel

Csóti György, ECHO TV

6-7.

Múltunk számbavétele

Részlet Takács András
könyvéből

10-13.

Egy nap

a muravidékiek között

Hrubík Béla riportja

22-25.

Kiszely István:

A magyarság embertana

A palócok

28-29.

Téglásy Imre:

Méhében él a nemzet –

Magzatgyermek napja

Várpalotán

30-32.

Akire azt mondjuk:

vérbeli tehetség

Priskin Tamás labdarúgó

Batta György írása

44-47.

◀ Címlapunkon
M. Nagy László
felvétele

Itthon – Nemzeti Kulturális havilap. Kiadja: A JEL polgári társulás, Pozsony

Főszerkesztő: Batta György

Megjelenik

a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma
és a Szülőföld Alap támogatásával.

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR –
program Kultúra národnostných menšín 2007

Engedélyezte a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma

Bejegyzési szám: 3655/2006 • Megjelenik 5000 példányban.

A szerkesztőség címe: nám. 1. mája 10-12, 815 57 Bratislava

Telefon: +421 905 608 777, +421 907 177 817, e-mail: itthon.press@gmail.com

Grafika: Csernyanszky Pista. Nyomdai munkálatok: Dream Pictures, s. r. o.

A lap olvasható a www.felvidek.ma honlapon is

A magyarok és szlovákok mártírja: Esterházy János

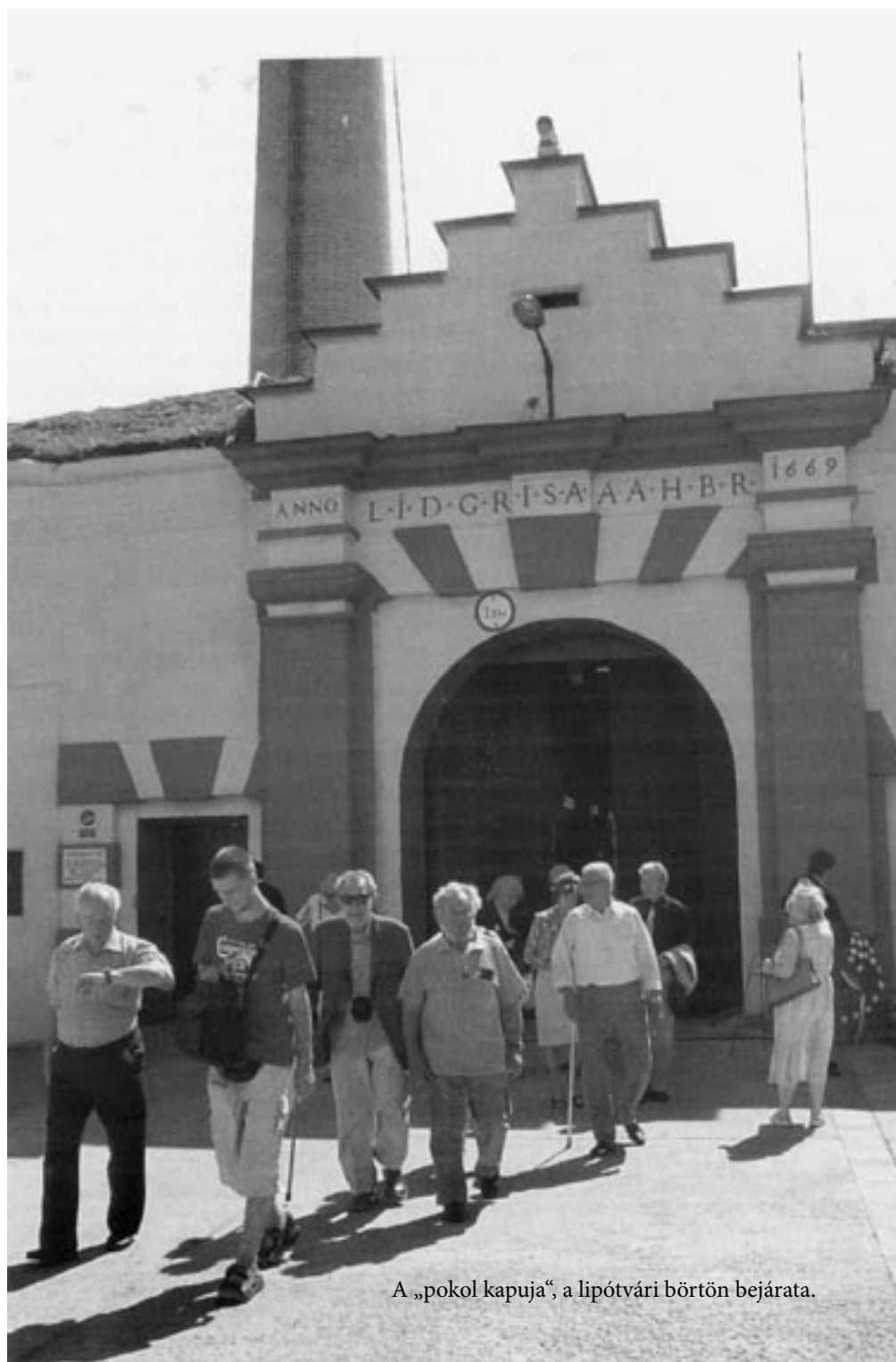
Esterházy János nevét hetven évvel ez előtt Csehszlovákiában és Magyarországon mindenki ismerte. A legtöbben tisztelték és becsülték. Szülőhelye és otthona, Nyitraújlak szlovák lakossága az emberséges és segítőkész urat, a jó gazdát látta benne, Szlovenszko nyolcszázézes magyar kisebbsége az érdekeit képviselő, jogaiért elszántan küzdő, a magyar pártokat egyesítő politikust, a csehek a korrekt politikai ellenfelet. És a szlovákok? Akkor tudták és értékelték, hogy nemcsak nyelvüket beszéli úgy, mint anyanyelvét, de megérti és támogatja azt a törekvésüket, hogy legyen autonómiájuk, ismerjék el őket önálló nemzetként, ne a „csehszlovakizmus,” a paternalista cseh politika kissé lenézett eszközei legyenek. Éppen ezért a szlovákoknak a mai Szlovákia egyik előfutárának, a szlovák nemzeti gondolat következetes támogatójaként kellene Esterházyt tisztelniük.

A kommunista korszakban neve tabu volt, arcával együtt munkásságát is elfeledték. A rendszerváltozás jóvoltából Magyarországon ez megváltozott, történetét, minden tragikumával, egyre többen ismerik. Ha a tényeket a ma élő szlovákok is többen megismernék, akkor nemcsak megtörténne rehabilitálása, egy régi adósság rendezése: Esterházy elítélből, mártírból igazságot kapott hős lenne, de a magyar-szlovák viszony is jelentős mértékben javulna.

Esterházy és vele együtt az egész szlovákiai magyarság 1945-ben és azóta egyfolytában a bűnbak szerepét tölti be. A cél elfedni, feledtetni azt a szerepet, amit Hitler szlovák bábjai játszottak a II. világháború idején. Esterházyval együtt minden magyar természetesen üdvözölte és méltányosnak tartotta az 1938-as bécsi döntést, amely lényegében az akkor még éles etnikai határvonalat tette meg a két ország határának. Az anyaországhoz visszakérült magyarok vezetőjeként tekintélyes képviselő lehetett volna a Duna parti Országházban, ha akarja ünnepelte miniszter. Ő azonban otthon maradt, hű maradt szűkebb pátriájához, a Zoboraljához. Nemcsak a Szlovenszkoiban maradt mintegy 80 ezer magyar (nem kis szám, nagyjából ennyi koszovói szerb miatt fáj ma a világ feje) szószólója lett, de a Magyarország terü-

letén élő szlovákoké is. Ismert, hogy Horthy kassai bevonulásakor felszólította a magyar vezetést: ügyeljenek a szlovák kisebbség jogaira, adják meg mindazt, amit ő Prágától a magyaroknak kért. Szót emelt a magyar hatóságok egy-egy, a szlovák kisebbséget érintő helytelen fellépése ellen. A háború

alatt támogatta a náci-ellenes ellenállást, Londonba szöktette a későbbi csehszlovák emigráns kormány hadügyminiszterét, Viest tábornokot. Fábry Zoltán joggal nevezte a fasizmus egyetlen szlovákiai ellenfelének. Segítette a zsidók menekülését Magyarországon át Palesztinába. Amikor a zsidók

A „pokol kapuja”, a lipótvári börtön bejárata.

deportálását előíró törvényt 1942-ben a pozsonyi parlamentben egyedül ő nem szavazta meg, két szlovák képviselő inzultálta őt. 1945 tavaszán nem menekült Nyugatra, mert tiszta volt a lelkiismerete, és folytatni akarta jogvédő harcát. Az új csehszlovák hatóságoknál tiltakozott a kassai kormányprogram magyarellenos pontjai ellen. Amikor az erről készült memorandumot átadta Gustáv Husák belügyi megbízottnak, az utasítást adott Esterházy letartóztatására. Feltehető, hogy a szovjet hatóságoknál is az új szlovák hatalom vádolta be, így vette át a szovjet titkosszolgálat. Kiszállították a Szovjetunióba, és ott – koholt vádak alapján – tíz év munkatáborra ítélték. Eközben 1947 szeptemberében a csehszlovák népbíróság – távollétében – mint hazaárulót, fasisztát és kollaboránst halálra ítélte. A szovjet Gulag foglyaként Esterházy súlyos tüdőbetegséget kapott. Az immár kommunista csehszlovák kormány kérésére 1949-ben hazaküldték Szibériából, minden bizonnyal azért, hogy a kötélt általi kivégzést végrehajtsák. Túl sokan emlékeztek azonban még arra, hogy Esterházyra végképp nem illik a „háborús bűnös” jelző, így végül a magyarok vezetőjének ítéletét „kegyelemből” életfogytiglani szabadságvesztésre változtatták.

A hírek szerint rehabilitálásának fő akadálya, hogy 1947-ben ugyanaz a népbíróság ítélte el, ugyanazon törvény alapján, mint a háború alatti szlovák bábáram vezetőjét, Tisot. Ha azonban összehasonlítjuk kettőjük szerepét és magatartását, a kontraszt nyilvánvaló. Tisoval ellentétben Esterházy sem a nációkkal, sem szlovák híveikkel nem értett egyet, ennek rendszeresen hangot adott a parlamentben, a sajtóban és nyilvános beszédekben. A hazaárulás vádjá minden bizonnyal a Csehszlovákia felbomlásában vitt szerepre épül. De az 1938. november 2-i bécsi döntést nem Esterházy és a csehszlovákiai magyarok kezdeményezték, az a nemzetközi jogilag érvényes, az Egyesült Királyság, Franciaország, valamint a Német Birodalom és Olaszország tanácskozásán született müncheni szerződésből fakadt. Annak függeléke előírta a magyar és a lengyel kormány Csehszlovákiával szembeni területi döntéseinek a megvizsgálását, kétoldali tárgyalások útján történő rendezését. Amennyiben az érdekelt felek nem tudnak megegyezni, ugyanazon négy hatalom volt hivatva a vitát eldönteni. Miután a Komáromban tartott tárgyalásokon – amelyeken Esterházy és az általa képviselt szlovákiai magyarság nem vehetett részt – nem született megegyezés, de Anglia és Franciaország

Az utolsó családi kép. Az édesapa nem sokkal később meghalt. Lent: Esterházy János mosolya.

„mosta kezét” és nem kívánt részt venni egy újabb konferencián, Csehszlovákia és Magyarország közös megegyezéssel bocsátotta német-olasz döntőbíró elé a területi vitát. A náci Németország és a fasiszta Olaszország politikájának jogos történelmi elítéléséből egyáltalában nem következik, hogy az etnikai elv alapján született és az akkori Európa által elfogadott döntésben részt sem vevő Esterházyt azért bármilyen felelősség illeti. Azért sem marasztalható el, hogy az akarata ellenére Csehszlovákiához csatolt magyarok örömét ő is osztotta, hogy Kassán köszöntötte az oda Horthy kormányzóval az élen bevonuló magyar csapatokat. Vagy talán azzal vált hazaárulóvá, hogy a november 11-i kassai ünnepségen mondott beszédében kérte a magnövekedett anyaországtól, hogy

„az ide csatolt szlovákok nemzeti érzéseit tartsák a legmélyebb tiszteletben, engedjék meg, hogy ugyanúgy élhessenek itt, ahogy azt mi magunknak [a Szlovákiában maradt magyaroknak – J.G.] odaát követeljük.”

Az is vitathatatlan, hogy nem az Esterházy által vezetett szlovákiai magyarság bomlasztotta fel a csehszlovák államot, hanem a pozsonyi szlovák tartományi parlament 1939. március 14-i függetlenségi nyilatkozata. Abban kétségtelenül szerepet játszott Hitler személyes biztatása, de megfelelt a szlovák nép többsége akaratának. Szemérmetlen történelemhamisítás a felbomlást Esterházy és a magyarok nyakába varrni, az ilyen állítás célja a náci barát szlovák vezetés felelősségének az elhárítása. Esterházy személyében az 1947-es perben a magyarságot marasztalták el, a kollektív bűnösség elfogadhatatlan tételét próbálták alátámasztani.

Molnár Imre, ipolysági születésű budapesti történész szerkesztésében, bevezetőjével és példászerű magyarító jegyzeteivel jelent meg egy megrázó könyv: „Kegyelem életfogytig. Esterházy János szenvedéstörténetének dokumentumai Mycielskiné Esterházy Mária feljegyzései alapján.” Testvérhúga naplószerű feljegyzései a családtagok önfeláldozó erőfeszítéseinek és a hatóságok általában rideg, sokszor kegyetlen reakcióinak keresztül mutatják be a háború utáni, a sztálinizmus béklyóiban sínylő Csehszlovákia börtöneit végigjáró Esterházy János rövidre szabott életének utolsó tizenkét esztendejét. A rab, és az életéért, gyógyulásáért, szabadon engedéséért küzdő családtagok, barátok és tisztelők sorsát így részletesebben megismerve Esterházy egyénisége még közelebb került az olvasókhöz, az utókorhoz, neve még fényesebben ragyog.

A továbbiakban csak néhány tanulságos epizód, jellemző részletet idézek fel a könyvből, ezzel is biztatva annak elolvasására, szlovákra és más nyelvekre történő lefordítására.

A beszámoló azzal az idilli képpel indul, amit a nyitrai lakati kastélyról és életről Esterházy Mária, Mariska leírt unokái számára. Nagyon szomorú, egyben sokat mondó, milyen barbár módon viselkedett a szlovák hatalom, és személy szerint Gustáv Husák, az 1968-as szovjet beavatkozást követően államelnök, 1945 tavaszán. (21.l.) Amikor Esterházyt 1949-ben hazaszállították a Szovjetunióból, hogy felakasszák, rengetegen mozdultak megmentése érdekében. Kiemelkedő volt azoknak a hálás magyar zsidóknak (köztük is elsősorban Prinsender Emilnek) a szerepe, akik segítették hűgát és annak férjét, → folyt. 37. old.

Beszélgetés Ingo Friedrichhel

ECHO TV, Unió című műsor

Ingo Friedrich

saját egyetemét. Úgy látszik, Európa fél ezt a kérdést szabályozni. Az őshonos nemzeti kisebbségeknek igen nehéz megőrizni nemzeti identitásukat, a kultúrájukat, sőt sok esetben a nyelvüket is, az új tagországok egy részében. Ez azért van, mert nincs pozitív diszkrimináció ezekben az országokban, sőt Európában sincs pozitív diszkrimináció, de más elvárások, törvények sincsenek. Ezért kérdézem ismét, miért nincsenek európai normák, kötelezően elvárható feltételek biztosítása a nemzeti, hangsúlyozom, aláhúzom, az őshonos nemzeti kisebbségek ügyében?

Az Emberi Jogok Chartájában benne van a kisebbségi kérdés is. De Önnek igaza van abban, hogy nincsenek végrehajtási szabályok. A probléma ma abból fakad, hogy Európa strukturálásakor a kultúrát nemzeti hatáskörben hagytuk. Ezért egy új folyamatban dönteni kellene arról, hogy ezen a területen Európa kompetenciát kapjon. Szerződés rögzíti, mely területeken van Európának kompetenciája: belső piac, versenyképesség, környezetvédelem, ezeken a területeken európai kompetencia van érvényben. Kisebbségi kérdésekben Európának jelenleg nincs kompetenciája, ezért nincsenek erre vonatkozó szabályok.

Kompetens Európa az emberi jogok kérdésében?

Ha a Charta jogerőre emelkedik, akkor van lehetőség arra, hogy a Chartára hivatkozva a kisebbségi kérdést az Európai Bíróság szabályozza. Jelenleg erre még nincs lehetőség, mert Európának nincs kompetenciája ezen a területen. Amikor a szubszidiaritásról beszélünk, mindig nagyon vigyázunk arra, hogy csak abba szóljunk bele, amiben kompetensek va-

Köszöntöm Önt, Képviselő úr, nagyon örülök, hogy lehetővé tette ezt a beszélgetést. A magyar nézők biztosan nagy érdeklődéssel fogják hallgatni az Ön véleményét európai kérdésekről, hiszen Ön már közel 30 éve az Európai Parlament tagja, igen nagy tapasztalattal rendelkezik az Európa-politikában. Ezért felteszem Önnek a kérdést, visszatérve az elmúlt évtizedekre, elmondhatjuk-e azt, hogy az európai integráció elérte azt a célt, amit korábban kitűzött, vagy nem?

Ingo Friedrich: Mindent, ami elméletileg elképzelhető volt, nem sikerült még elérni, de nagyon sok mindent elértünk. Például legutóbb sikerült tíz új tagországot integrálni, köztük Magyarországot. Ez az integráció sokkal jobban sikerült, mint azt korábban valamennyien reméltük. Magyarország ma teljes értékű tagja az Uniónak. Ahol hátrányok és problémák vannak, azok a gazdasági és társadalmi élet egyes területei, mint például a munkanélküliség, a versenyképesség a világ globális piacán és a szociális helyzet, amelyben megnőtt a szegények és gazdagok közötti különbség. Ezek a problémák még nincsenek megoldva, de minden más sokkal jobban alakult, mint korábban hittük. Tehát a bővítés sokkal jobban sikerült, mint reméltük. Európa ezáltal ma már egyenrangú a világ nagy hatalmi központjaival. Ezt korábban nem hittük.

Képviselő úr, Ön bajor. Ön büszke Bajorországra, büszke Németországra, és biztos vagyok, Ön büszke Európára is. Miért fontos ma, a globalizáció és az integráció korában, a nemzeti identitás megőrzése?

Ehhez egy történetet kell elmesélnem édesapámról. Nagyon röviden. Apám azt mondta, hogy ezen a világon vannak német emberek és mások, más emberek. Ez így volt abban az időben az angoloknál is, a franciáknál is, de biztosan ezt mondták a magyar apák is a gyermekeiknek. De a XXI. században többdimenziós identitást kell kidolgozni. Ez azt jelenti számomra, frankföldi bajor számára, hogy bajornak érzem magam, de ugyanakkor németnek is és európainak is. És remélem, hogy egy magyar hazafi is így érez ma, vagyis magyarságát kiegészíti az európai identitás, sőt talán növeli is, és ezáltal beépül az európai kontextusba. Egyáltalán nem félek attól, hogy elvész a nemzeti identitás, épp ellenkezőleg, a XXI. század azt követeli meg tőlünk, hogy nemzeti önazonosságunk megtartása mellett legyünk európaiak. Ez a realitás a jövőben.

Hasonló a helyzet Magyarországon. Mi is át-érezzük ezt a kettős identitást, de talán a magyarságtudat még erősebb nálunk, legalább is a lakosság egy részénél. Ez abból fakad, hogy a XX. században tragikus volt a történelmünk. Ebből a XX. századi magyar kálváriából fakad a következő kérdés. Egy bajor vagy egy francia számára könnyű ezt a kettős identitást kialakítani. A magyarság esetében azonban az a helyzet, hogy többmillió magyar a jelenlegi határokon kívül, a szomszédos országokban él. Ezek a milliók őshonos lakosok szülőföldjükön, és igen nehéz megtartani a magyarságukat. Nehéz megőrizni nemzeti identitásukat, kultúrájukat, sőt sok esetben anyanyelvüket is. Felvetődik a kérdés, miért nincs európai törvény vagy kötelező érvényű elvárás az őshonos nemzeti kisebbségek védelmére?

Egyrészt rendelkezésre áll az Emberi Jogok Chartája erős hivatkozással az úgynevezett kisebbségi kérdésre, bár kétségtelen, hogy nem szabályoz olyan helyzetet, mint a magyar lakosság kérdése az Önökkel szomszédos országokban. De a kérdés, legalábbis német szempontból, nyitott a jövőre nézve. Van például németül beszélő lakosság Olaszországban – Dél-Tirolról beszélek...

Ezt mi példaértékű megoldásnak tekintjük ...

Igen. Van németül beszélő lakosság Elzászban és Belgiumban is. Felvetődik a kérdés, mi a megoldás? A legjobb modell Belgiumban van. A németek Belgiumban belga állampolgárok, de saját iskolarendszerük, igazságszolgáltatásuk, teljes jogú nyelvhasználatuk, saját újságjuk, rádiójuk és televíziójuk, sőt saját miniszterelnökük van! Így van ez Dél-Tirolban is. Ez azt jelenti, hogy a Belgiumban élő németek minden jogot megkaptak, amire szükségük van. Ezt kellene biztosítani a szomszédos országokban élő magyarságnak és például a Lengyelországban élő németeknek is. Egy kombinációt létrehozni az idegen állampolgárság és a teljes nyelvi valamint kulturális önállóság között.

Jó példákat, jó modelleket ismerünk Európában. Megemlíthetjük a katalánokat Spanyolországban vagy a svéd kisebbséget Finnországban. Jó modellek tehát vannak, de nincs szabályozás, betartandó elvárások, normák, úgynevezett európai normák ezen a területen. Azért feszegetem ezt a kérdést, mert például Erdélyben, Romániában másfél-kétmillió ember nem képes visszakapni

Csóti György

gyunk. Amikor bármilyen törvényt hozunk, az első paragrafus azzal kezdődik, hogy hivatkozunk az Európai Szerződés 12-es cikkelyére, vagy a 118-as cikkelyre. Ilyen hivatkozási lehetőség jelenleg nincs a nemzeti kisebbségek, a népcsoportok vagy az őshonos kisebbségek kérdésében. A Charta jogerőre emelkedése után ki kell várni, hogy milyen konzekvenciák származnak ebből.

Ez akkor azt jelenti, hogy pozitív változásban reménykedhetünk ezen a területen?

Igen. Változni fog a helyzet, nem maradhat így, hogy ezen a területen ne lehessen semmit sem tenni. Meg kell várni azonban a Charta jogerőre emelkedését, utána megvizsgáljuk,

milyen kompetenciákkal rendelkezzen az Unió a kisebbségi kérdés területén.

Van most egy nagyon rossz példa azzal kapcsolatban, amiről most beszélünk. Szlovákiában a közelmúltban megerősítették a Beneš dekrétumokat. Ezt nem nevezhetjük Európa-konform megoldásnak, lépésnek. Tulajdonképpen hihetetlen, hogy a XXI. században, egy európai uniós országban ilyenre sor kerülhetett. A kérdés az, hogy mit tud tenni, vagy mit akar tenni, vagy mit tehet az Európai Unió, hogy megakadályozza, hogy ebben az országban az állampolgárokat diszkriminálják, és hogy újra felhozzák a kollektív bűnösség fogalmát?

Próbáljuk a kérdést egy példával megvilágítani. Ellenkező előjellel hasonló gond van Észtországban és Lettországban az orosz kisebbségek vonatkozásában, akik ezen balti államok állampolgárai, de oroszul beszélnek ...

Elnézést, legfeljebb hasonló, de nem azonos kérdésről van ott szó, hiszen a balti államokban élő oroszok túlnyomó többsége nem őshonos, hanem az elmúlt fél évszázadban vándorolt be ...

Hát persze, ez igaz. De mikortól beszélhetünk őshonosságról? Ezer év után, ötszáz év után vagy száz év után?

Néhány száz év után, természetesen. Magyarországon például őshonos kisebbségnek számítanak a XVIII. században bevándorolt németek, vagy a XIII. században betelepített szászok. De az elmúlt évtizedekben bevándoroltak esetében migrációról beszélünk.

Lényeg az, hogy ezekben az aspektusokban hiányoznak az európai definíciók, megint csak azt mondhatom, hogy a Chartából kiindulva

lehet majd meghatározni ezeket az alapvető jogokat. Egy kis türelemre van azonban még szükség. A Beneš dekrétumokkal kapcsolatban egy sor tulajdonjogi kérdés is felmerül. A cseh elnök például egy olyan kastélyban lakik, amelyet egy német családtól koboztak el. Igaz ugyan, hogy Schwarzenberg herceg sok kastélyt visszakapott. Tehát ezeknek a dekrétumoknak tulajdonjogi következményei is vannak a mai napig. Az őshonos magyarok azonban legalább a házaikat megtarthatták, hála Istennek...

De kétszáz ezer magyart elűldöztek, kitelepítettek lakóhelyükről a Beneš dekrétumok alapján. 110 ezret Magyarországra, 90 ezret pedig Csehországba, az elűldözött szudétanémetek helyére hurcoltak erőszakkal. Hihetetlen, hogy ezeket a dekrétumokat a mai Szlovákiában megerősítették.

Azt hiszem, a Beneš dekrétumokat formailag csak egy európai bíróság helyezhetné hatályon kívül. De az Európai Bíróságnak jelenleg nincsenek meg ehhez a törvényi feltételei, nincs olyan egyértelmű törvényi háttér, amire hivatkozni lehetne. Meg kell várni, amíg létre jön olyan törvényi háttér, amire hivatkozva ilyen nehéz kérdéseket rendezni lehet. De nagyon gyorsan rendezni kell most már olyan nemzeti kisebbségi kérdéseket, mint az anyanyelvi oktatás, kezdve az óvodáktól az iskolán át az egyetemig, a saját újság, rádió, televízió, stb. Azt a modellt, amit említettem Belgiumban és Dél-Tirolban, azt kell keményen követelni. El kell érni, hogy minden nemzeti kisebbség az Unióban legalább ezeket a jogokat fokozatosan megkapja.

(beszélgetett: Csóti György)

Nemzeti ereklyénk a demokrácia jelképe (is)

Vass Csaba társadalomtörténész Koronánk tulajdonságairól

Vass Csaba a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának dékánhelyettese, a Kommunikációs és Társadalomtudományi Intézet igazgatója, tanszékvezetője. A rendszerváltás után – addig a Hazafias Népfront társadalompolitikai osztályát vezette – éles kritikát fogalmazott meg a szocialistákkal szemben. Feleleteiből kissejlik, miért.

A Szent Korona rendkívül összetett jelenség, csak egyetlen, de példamutató tulajdonságát emelhetem ki, azt, hogy a nemzet legfontosabb identitásszimbóluma, amelyet ebben a státusában a harmadik magyar köztársaságot megalapozó első szabad választás megerősített. Ahogyan az a címer megválasztásában kifejeződött, a harmadik magyar köztársaság Országgyűlése vállalta

az abban foglalt program korszerűbb szinten folytatását.

A nemzeti identitás ezek szerint nem tudati állapotot jelent, hanem programot?

Igen lényeges kérdéshez érkeztünk. A rendszerváltás egyik nagy „csúsztatása” volt, amikor felületes „szakértők” elhitették, hogy az identitás az önkényes és önkényesen változtatható hiedelem. Pedig az iden-

titás mindenekelőtt társadalmi szervezetet, ezen belül gazdasági, politikai, kulturális, jogi szerveződési alakzatokat jelent, s az önazonosság tudata így nem hiedelem, hanem ennek a közösségnek az önmagáról való tudása. Nekünk nem adatott meg az a szerencse, hogy identitásunkat sértetlenül megőrizhessük. Többször előfordult, hogy katonai erővel támogatva alakították iden-

titásunknak társadalomszervezeti formáit, eredetünk történetét még régebb óta elvittatták, identitásprogramunkat elhallgatják, s ha szenvedéstörténetünk elbeszélésére kerülne a sor, akkor meg vesztes tudatúaknak bélyegeznének. Így azt mondhatjuk, hogy a problémák akkor kezdődnek, ha identitás és életprogram egymástól elválik, vagy amint jeleztem, egymástól elszakítják szervesen összetartozó alkotórészeit.

Melyek a történelmi magyar identitásnak ezen elemei?

Ha osztályharcos indulatoktól mentesen, elfogulatlanul tekintünk a Szent Koronára, akkor annak olyan tulajdonságait pillantathatjuk meg, amelyek a szükséges formai korszerűsítések után nemcsak a saját jelenkori problémáink megoldásához, de Európa megoldatlan nehézségeihez is jelentős adalékokat, mondhatni „hungarikumokat” szolgáltathatnak. A Szent Koronának például mindenki tagja lehetett, aki a vele járó jogokat s természetesen a kötelezettségeket is vállalja, hogy ne legyen intoleráns potyázó. Ezért univerzális jellegű volt. Egyetemességének alapját két olyan „emberi jog” alapozta meg, amelyet modernizált változatában éppen Magyarország adott a világnak: az identitáshoz való jog és az identitásválasztás szabadságának a joga.

Ezek a magyar kisebbségi törvényeknek is alapjává váltak.

Úgy tudom, ezeket éppen Ön fogalmazta meg az említett modern alakjukban...

Ez igaz, de hadd tegyem hozzá, hogy az identitáshoz való jog és az identitásválasztás szabadságának joga nemcsak a személyes és kisebbségi, hanem ennél általánosabban a nemzeti együttélés problémái számára is jelentős lehetőségeket hordoz. Emlékeztetőül említtem, hogy a magyar Szent Koronának nemcsak egyéni tagjai, hanem nemzeti tagjai is voltak, amelyek között még a legutóbbi rendszerváltáskor is felvetődött az önkéntes visszalépés lehetősége ebbe a keretbe. A magyar nemzeti identitásprogram elidegeníthetetlen részét képezi a mások önazonosságának tiszteletbe tartásához és a népek közötti szolidaritás kialakításához szükséges feltételek megalkotása, illetve az abban való cselekvő és önzetlen részvétel. E cselekvő részvétel azon a meggyőződésen alapul, hogy az emberiség nemzetek feletti közössége központi hatalom diktátumai alatt nem lehet tartós, azt csak a nemzetek méltóságának megőrzésével lehet megalkotni, s ehhez azok a jogok a talapzat fontos elemeit adják.

Milyen más „hungarikum” képezi a Szent Korona identitásprogramját?

Az ipolybalogi Szent Korona-más

Szorosan kapcsolódik az önmagunk és a másik ember és nemzet méltóságának: identitásának és identitásválasztási szabadságának jogköréhez a Szent Korona „idegenekre” vonatkozó törvénye, amely a vendégjog és a vendég kötelességének egysége. Ez, ha nem is szerves beágyazottságban, de más keresztyén, keresztyén népeknél is megtalálható. A vendégjog az idegenre is úgy tekint, mint egy másik emberre, s ebben az embervoltban való azonosságra alapozza előírásait. Mivel a nem rokon, nem barát, nem polgártárs szintjei helyett az azonosságot a legmagasabb szinten, az embervolt szintjén keresi, mindenkire kiterjeszti a vendégjogot. Amely a tisztelet megadását, s ezzel a saját javak legjobbjainak a megosztását írja elő. Ezért is érzik a külföldiek jól magukat Magyarországon. A jog kötelezettség nélkül csak potyázás, ezért a vendégnek is vannak kötelezettségei: a vendéglátó hasonlóképpen való tiszteletben tartása, amely a legszükségesebb. Sokan azt nem értették, s vendégként úgy hitték, pipogya nép, meg sem tudja magát védeni, megérdemli, hogy elvegyük javait. Ilyen esetről született a közmondás: Engedd házádba, majd kiver onnét. Egyszóval: a tömeges nemzetközi nemzeti kisebbségi és etnikai vagy vallási migráció és emigráció korában a Szent Korona identitásprogramjában előírt, idegennek biztosított jogok és kötelezettségek ugyancsak iránymutatók lennének, ha azokat becikkelyeznék.

Valóban, a Szent Korona nem a magyar etnikumhoz, hanem a Kárpát-medencéhez köthető elsősorban?

Mindezekkel nemcsak nem érnek véget a Szent Korona identitásprogramjának a mára is alkalmazható, korszerűsíthető alkotórészei, hanem éppen ellenkezőleg. Szemben egyes vallási irányzatokkal és felvilágosult gazdasági és tudományos programmal, a Szent Korona identitásprogram-

jának részét képezte, ezért kötelező előírás volt az ember-természet harmóniájának a megőrzése is. Ez abból adódott, hogy a Szent Korona testéhez mindkettő egyaránt és egységgel tartozott. A rájuk vonatkozó kötelező előírás a gondozás és ápolás programja volt: ma ezt dinamikus ökológiai egyensúlynak nevezi a korszerű tudomány, s egykor, mint a Szent Korona testéről, úgy kellett gondoskodnia róla mindenkinek. A modern ipar és a modern gazdaság érzéketlen ezekre a kérdésekre, ezért is folyik zavartalanul a Föld biológiai életét veszélyeztető „gazdálkodás” a természeti javakkal. Ahhoz, hogy ezt az identitásprogramot meg lehessen valósítani országában, a tulajdon is másként került megszervezésre, mint Nyugat Európában. Ott a magántulajdon alakult ki, s a Szent Korona gazdaságában a tulajdon nem lehetett senkié, nálunk ezért csak kisebb-nagyobb földbirtokosok voltak, a birtokos, mint tudjuk, pedig arra kap jogot és az a kötelezettsége, hogy a rábízott javakat gondozza és ápolja.

Amiért érdemes a Szent Korona identitásprogramjával foglalkozni: abban nem a személyek, kisebbségek, nemzetek közötti pusztító versengés, nem a természetfeletti ostoba uralom, s nem az ember feláldozása a plázacsillogásért volt a kötelező. Ellenkezőleg: a jogokkal, kötelezettségekkel és azokat ellenőrző intézményekkel megerősítve az az identitás, amelynek alapján a hungarus azt mondhatta: én olyan ember vagyok, aki tiszteli a másokban az embert, kisebbséget, nemzetet. Csak a legjobb reményeimet fejezhetem ki azzal kapcsolatban, hogy a ma értetlenkedők, ha hagyják, hogy megismeressék őket ezzel az identitással és identitásprogrammal, rájönnek: ebben megvalósult az, amiért oly hangosan és annyi indulattal zsémbelnek az általuk felépített, számukra is élhetetlen világgal.

Szarka Ágota

A napokban került ki a nyomdából - kiadó a Csemadok Dunaszerdahelyi Területi Választmánya, Gyurcsó István Alapítvány Könyvek sorozat - A szlovákiai magyar nemzetiségi országos népművészeti fesztiválok 50 éve

című könyv, mely bőséges mennyiségű adattal, fényképekkel illusztrálva, valamint a szereplő művészeti kollektívák teljes névsorának segítségével tárja elénk e központi rendezvényeknek a felvidéki ma-

gyar kulturális életre gyakorolt hatását. Bemutatásként, kedvcsinálónak a könyv bevezető tanulmányából közlünk, - szolgáljon ez egyben a Csemadok jövőre esedékes 60. évfordulója előzetes beharangozójának.

Múltunk számbavétele

A II. Világháború befejezése után Csehszlovákiában a kulturális élet területén megindult egy folyamat: a cseh és a szlovák nemzet, valamint a köztársaság területén élő más nemzetiségek, etnikumok népi, nemzeti hagyományainak felkarolása. Ezek a hagyományok képezték az újrainduló kulturális élet alapját.

Csehszlovákia viszonylatában a Dél-Morva kisváros, Strážnice jelentkezett elsőnek. Itt régebbi hagyománnyal bírt a néptáncosok, a népi táncos, dalos, zenei hagyományokat őrző és ápoló csoportok, népzenekarok évente megrendezett versenye. A megváltozott politikai viszonyok között 1946-ban erre a hagyományra épülve jött létre a köztársasági népművészeti fesztivál. Ekkor még csak a cseh, a morva és a szlovák népi kultúra: néptánc, népdal, népzene, népszokáshagyomány, népviselet eredeti és színpadra alkalmazott remekei képezték a műsorait. A fesztivál mindannyiszor 2-3 napig, péntektől-vasárnapig, a kísérő tudományos szakmai konferencia 7-10 napig tartott. A Strážnice-i fesztiválra, a hazai magyar néptánc kultúra képviselői 1952-ben jutottak el első ízben: a Csemadok Kassai Helyi Szervezete népi tánc csoportjának – a későbbi Új Nemzedéknek - táncosai voltak az úttörők. Nagy szeretettel fogadták őket és ezt nagyon jó szerepléssel köszönték meg. Béres József volt a szervezési, Hemerka Olga pedig a szakmai vezetőjük.

Majd tíz év telt el, amíg Szlovákia is megtalálta a saját országos fesztiváljának a színhelyét, Východnát, az egyik észak-szlovákiai, Tatra-alji szlovák községet. 1955-ben rendeztek ott először szlovák országos fesztivált. Ide a magyar nemzetiség tánc-kultúráját először képviselő csoport, a Csemadok Kisgyarmati Helyi Szervezetének hagyományőrző tánc csoportja, 1956-ban

jutott el, szervező vezetője Szurdi Miklós tanító, szakmai előkészítője és a fesztivál műsor-főrendezőjének, Cyril Zálešának az asszisztense e sorok írója, Takács And-

rás volt. A Východná-i fesztiválon azóta is gyakorta, majd minden évben képviseltetjük magunkat. Több alkalommal jelen volt már az Ifjú Szívek és a Szóttés is.

1955-ben megrendezte első szlovákiai országos fesztiválját a Szlovákiában élő ukrán-ruszin nemzetiség kulturális szövetsége, az UDKSz.

A Csemadok egy év múlva az ukránokéhoz hasonló feltételekkel követte a fenti példákat. Országos színre lépett Csehszlovákia magyarságának népművészeti hagyománykultúrája is.

Az első országos fesztiválrendezvényt, 1955-ben és 1956-ban járási méretű fesztiválok, majd kerületi méretű versenyfesztiválok előzték meg, a négy, magyarok által is lakott kerületben: a pozsonyiban Somorján, a nyitraiban Léván, a beszercebányaiban Rimaszombatban, a kassaiban Bodrogszerdahelyen. A kerületi versenyfesztiválok győztesei kaptak aztán meghívást az első országos népművészeti seregszemlére.

Az I. Országos Dal- és Táncünnepély

1956. december 30-a a szlovákiai magyar kulturális élet jelentős dátuma azok számára, akik a hazai hagyományok feltárását, felelevenítését, színpadra állítását tűzték ki célul, és ezt hitvallásuknak, önmaguk kifejezési eszközének tekintették.

Losoncon, a Vigadó esztrádtérme adott helyet az I. Országos Dal- és Táncünnepélynek (a továbbiakban: ODT). A négy kerület egy-egy önálló blokkban mutatta be versenyműsorát. A kerületi műsorblokkok felelősei a Csemadok kerületi titkárai: Gógh László, Sebők Dezső, Koncz Béla és Béres József, a központi rendezvény fő szervezője Pathó Károly a Csemadok KB főtájkára, Szabó Rezső, Gyurcsó István és Tóth Dezső voltak. A versenybemutatók szakmai zsüri tagjainak nagyobb részét a Szlovák Népművészeti Alkotások Háza magyar szakelődái: Szíjjártó Jenő, Takács András, Hanus Julius és Hemerka Olga alkották, akik előzőleg a Csemadok, illetve a Népes szakemberei voltak.

Az I. ODT-n összesen 11 táncscoport, 4 énekkar és 6 folklórcsoport 468 szereplője lépett színpadra. A szereplő csoportok a következők voltak: a Csemadok pozsonypüspöki, somorjai, negyedi, tardoskeddi, garamszentgyörgyi, losonci, fülekpüspöki, rimaszombati, tornaljai, abaujszina, bodrogszerdahelyi helyi szervezeteinek táncscoporjai. A rendezvényt a mintegy 500 szereplőn és szervezőn kívül alig 800 ember nézte végig – ennyi volt

ugyanis a terem befogadóképessége. Az ünnepély ennek ellenére óriási jelentőséggel bírt.

- Összegzője volt egy félévtizedes tevékenységnek, élő dokumentálása annak, hogy a Csemadok 1949. március .-i megalakulása óta eredményesen végezte munkáját. -Tájékoztató arról, hogy a népművészeti csoportjaink milyen úton indultak el, milyen a műsortervük, a hagyományok színpadra állításának szintje, mennyire kötődnek a hazai hagyományokhoz, s honnan merítik műsoruk alapanyagát.

- Betekintést engedett abba, hogy a műkedvelő csoportok milyen szervezettséggel és anyagi háttérrel rendelkeznek.

Az első ODT-t több nagyméretű népművészeti rendezvény is megelőzte. A

teljesebb áttekintés érdekében szükséges ezekről is szólni:

1952. május 24. A Csemadok III. Országos Közgyűlése alkalmából, Pozsonyban az Új Színpad Színházban színpompás magyar népművészeti seregszemlét rendeztek. A népi táncot a Komáromi Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium, a Csemadok martosi, deméndi, fegyverneki, oroszokai, nyíri, losonci, fülekpüspöki, csécsi, kassai, bodrogszerdahelyi, kistárkányi és pozsonyi helyi szervezeteinek tánc- és folklórcsoportjai mutatták be. Ez a bemutatkozás a mozgalom fejlődését tekintve meghatározó volt.

1952. július 4. Ág Tibor és Takács András műsorszervezésével a Komáromi Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium táncscop-

portja, a Pozsonyi Magyar Tanítási Nyelvű Pedagógiai Gimnázium énekkara és a Csemadok Pozsonyi HSz. nagylétszámú népi zenekara, a Csemadok KB rendezésében a pozsonyi vár szabadtéri színpadán nyolcezer főnyi közönség előtt nagyszerű előadást tartott. Az előadáson részt vett mintegy 600 új, tanítóként katedrara állítandó szlovákiai magyar néptanító is, akik éppen érettségi előtti hathetes nyári tanfolyamon tartózkodtak a fővárosban. Ez azért bírt

jelentőséggel, mert ezek a tanítók egy személyben a működési helyükön, a település kulturális életének a szervezői is lettek, sokan közülük később a falu fiatalságának táncokat tanítottak be.

1953 márciusában a Csemadok KB 28 hallgatóval megrendezte az első országos méretű, kéthetes időtartamú bentlakásos, munkabértérítéssel járó koreográfus és táncsoportvezetői tanfolyamot.

1953. június 1. Mintegy 60 taggal megalakult az ének-, zene- és tánckarból álló hivatásos Csehszlovákiai Magyar Népművészeti Együttes, a Népes, mely 1954. április 25-én Pozsonyban, a Szlovák Nemzeti Színházban megtartotta ősbemutató előadását.

1954-től kezdődően fokozatosan kiépült az állami népművelési-népművészeti intézethálózat: helyi, járási, kerületi, központi intézetek és intézmények jöttek létre, s ezeken belül nemzetiségi részlegek, illetve előadói helyek létesültek.

A kibontakozás

Az ötvenes évek elején szinte robbanásszerű volt a fejlődés. A Csemadok ekkorra már kiépítette a szervezeti hálózatát, mely helyi szervezetekből, járási, kerületi, központi bizottságból állt, és jelentős számú – a központi apparátus mellett, a járási tit-

kárságokon 2-3, a kerületi titkárságokon pedig 4-5 - hivatásos szervezőt, dolgozót foglalkoztatott.

Az 1956 december 30-án Losoncon megtartott I. ODT a népművészeti mozgalmat fejlődésre ösztönözte, egyszersmind megszilárdította a Csemadok szervezeti életét. Az újságok is és a hivatalos értékelések is hangsúlyozták az ünnepély pozitívumait, de azt is megállapították, hogy igazán sikeres, a Csemadok nevét fémjelző, Csehszlovákia magyarságának kultúráját prezentáló rendezvényre csak akkor válhat, ha szabadtérre kerül. A bemutató után vita robbant ki a népművészet szerepéről az Új Szó 1957 februári-márciusi számainak hasábjain. A vitát Dobos László: Hogyan tovább? (1957 január 31) című cikke generálta. Nyolc személy szólott hozzá. Koczka István Még egyszer: Hogyan tovább, Tóth Tibor: Népművészet és népi kultúra, Dr. Lóska Lajos: A népművelő munka kibontakozásáért, Sági Tóth Tibor: Ami nem lehet közömbös számunkra, Bátky László: Néhány gondolat, amely nyilvánosság elé kívánkozik, Komáromi Ressler János Néhány megjegyzés és javaslat a népművészeti vita kapcsán, Petrik József: Nagyobb segítséget a népművészettel foglalkozó csoportok részére, Ág Tibor: A népművészet legfőbb ismérvei. Az írások segítségével társadalmi ügygévált a népművészet felkarolása.

A II. Országos Dal- és Táncünnepély

1957-ben a Csemadok megalálta a II. ODT szabadtéri megrendezésének lehetőségét és helyét. Zselíz, az akkor még járási székhely, az Ipoly és a Garam menti községek központjának számító városka gyönyörű parkjára (a gróf Esterházy-család egykori birtoka) esett a választás, ahol már szabadtéri színpad-pódium létezett. A később Frantz Schubertől elnevezett park akkor területileg még kétszerese volt a jelenleginek és pompás állapotban díszelgett a kastély is. A Csemadok az első évben a meglévő mellé még egy színpadot ácsoltatott, így, egy-egy színpad jutott a főműsorok, illetve a kísérő műsorok és próbák részére. A főműsorok részére épített színpad nézőterének a park közepén folyó patak felé lejtő lankást használták fel. Itt semminemű földmunkát nem kellett végezni, nem kellett évszázados fákat kivágni, csak az ülőhelyeket kellett ügyesen elhelyezni. A színpad a patak túlsó oldalára került, és így ammellett, hogy nagyon romantikusan hatott e kivitelezés, a folyóvíz természetes válaszfalat is képezett a nézők és a szereplők között. A II. ODT-re 1957. augusztus 24-25-én került sor, reklámozására még postai képeslap is készült! Háromszor két és félórás műsort állítottak össze a rendezők, úgy, hogy a pozsonyi és a nyitrai kerületek önálló, a besztercebányai és kassai kerületek közös műsorral szerepeltek. A műsorokat bemutatták mindkét színpadon. A szombaton este, vasárnap délelőtt és délután megtartott előadásokat 14.000 néző tekintette meg.

A bemutatott táncok a népszokások több területét felölelték, - ezt mutatják a táncok, illetve műsorszámok címei is: Vetélkedő, Szalkai multság, Regruta búcsúztató, Vegyes páros, Paprikacsípődés, Szüreti multság, Martosi lakodalmas, Kukoricafosztás, Felső-Garam menti táncok, Szüret, Váskatánc, Villőzés, Székestánc, Békearatás, Leánytánc, Párostánc, Sárdózás, Gömöri leánykérő, Deméndi lakodalmas. A táncok nagyobb része cselekményes, az év jeles napjaihoz, vagy családi és munkáünnepekhez kapcsolódott. Az országos seregszemlét 1957-ben is megelőzték a járási és a kerületi méretekben szervezett Csemadok napok, dal- és táncünnepélyek, aratási ünnepélyek.

...Az országos népművészeti fesztiválon és a kulturális ünnepélyen 2005-ig, tehát a tárgyalt 50 év alatt, az összesen 76 rendez-

vényen 1704 művészeti kollektíva 56017 szereplőjének fellépését mintegy 1045600 néző látta. És ez mindent megmagyaráz.

E tanulmányi rész befejezéseként, örökös mementóként közli a könyv Ozsvald Árpád megrázó erejű balladáját:

Hettita ballada

*Amikor a hettiták elfelejtették atyáik nyelvét,
a szárnyas, bikatestű, szakállas bölcsek
derüs arcukat elrejtették a homokdombok
húvósében – kinek lenne kedve
mosolyogni fiak és asszonyok hűtlenségén?*

*Amikor a hettiták elfelejtették őseik nevét,
az istenek szeméből kiesett a lazúrkő,
s a fekete üregek megteltek könnyes iszappal,
nem akarták többé látni
a fiak és unokák hűtlenségét.*

*Amikor a hettiták már nem emlékeztek az útra,
amelyen idáig jöttek – az útjelző bálványok
kifordultak helyükből – bebújtak a
föld alá, mert szégyelték
az utat felejtő vándorok hűtlenségét.*

*Amikor a hettiták nem emlékeztek arra a dalra,
melynél nagy tüzek mellett őseik vigadoztak,
az aranybika két szarva között elpattantak
a húrok – nem kísérte hárfa
az apák, fiúk és unokák hűtlenségét*

„Egy nép – nemzet, etnikum – fennmaradásának egyik feltétele: újból és újból visszatérni a népi hagyományok megannyi emberöltő alatt felhalmozott kincseihez, a kimeríthetetlen ősforráshoz, abban megmártózni, s belőle újra és újra erőt meríteni, valamint állandóan frissíteni, gazdagítani,

gyarapítani azt. Zselízzel, Gombaszöggel – fesztiváljainkkal – a szlovákiai magyar nemzetrészünk az elmúlt fél évszázad alatt ezt tette.”

Takács András,
a könyv szerzője,
összeállítója

Huszáros Kármán Napok Losoncon

† Kelemen Gábor és lányai a március 15-i műsorban.
 ✦ Csáky Pál ünnepi beszédet mond Losoncon.

A CSEMADOK égisze alatt rendszeresen megrendezett – egy-egy jeles személyiség nevével fémjelzett – regionális, kulturális „Napok” sorában majd 40 éves múltra tekinthet vissza a losonci Kármán Napok hagyományos tavaszi rendezvénysorozata. Az alapszervezet és a területi választmány, időnként más művelődési intézmények bevonásával is március közepén -Kármán József születésnapja /március 14./ táján

szervezi meg ezt az egy-két hétig tartó kulturális seregszemlét.

Az idei Kármán Napok bevezetőjeként egy, a közvélemény által alig ismert tudományos intézmény, a Magyarhoni Földtani Társulat megalakulására emlékeztek a losonciak /utóbb a kalondai és fülekpüspöki csemadokosok is/. Ez a, mai napig létező tudományos egyesület, Európában harmadikként, két hónappal az 1848-as forradalom kitörése előtt alakult meg a Losonc melletti Videtalván a Kubinyi-kastélyban. Az alapítók, Kubinyi Ágoston, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója, bátyja Kubinyi Ferenc, reformországyűlési követ, természetbúvár, Zipser András sztercebányai líceumi tanár – az ötletadó, Marschan József bányamérnök, valamint Pettko János bányatanácsnok, a selmecebányai Bányászati Akadémia tanára voltak. Az alapítás helyszíne és az alapítók illetősége ékes bizonyítéka annak, hogy tágabb pátriánk, a Felvidék nem csak halhatatlan literátorokban, de a tudomány úttörőiben is bővelkedik. Róluk és a reformkorról általában szóló Böszörményi István vetítettképes előadása március 6-án.

A Kármán Napokon hagyományosan jelen van a színművészet is – leggyakrabban a Thália Színház előadásával. A kassaiak ezúttal Neil Simon: Furcsa pár című, Korognai Károly által rendezett vígjátékával örvendeztették meg a hálás losonci közönséget. Elmaradhatatlan mozzanatai a tavaszi rendezvénysorozatnak a koszorúzások Kármán József és más jeles losonci síremlékénél. A forradalom és szabadságharc 160. évfordulója alkalmából az idei koszorúzáson,

március 14-én megjelent a losonci temetőben a Borsod-megyei Emőd városa polgármestere és két önkormányzati képviselője is, mégpedig két teljes díszbe öltözött huszár – a bükkaranyosi Huszár Bandérium tagjai - kíséretében. Természetesen nem a véletlen hozta őket Losoncra, hanem annak a honvédnak – Debrődi Jánosnak – a sirja, aki „született 1819. évben Borsod megye Emőd községében - mint honvédhuszár őrmester múlt ki hős halállal az ellen golyója által 1849 Március 24én Losoncz város belterén”.

Az emődi koszorúzóknak találkoztak, beszélgettek a losonciakkal is a Magyar Kulturális Központban, ahol a vendégkönyvbe azt írták, hogy:

Szebb magyar jövődöt határon innen és túl minden magyarnak!

Isten áldja meg Losonc jó embereit!

A találkozóknak otthont adó losonci Magyar Kulturális Központ kereken egy évtizede szolgálja a város, sőt az egész régió magyarságát. Nem csak a fenntartó, a Csemadok alapszervezete, de a helyi MKP-szervezet, továbbá iskolák, óvodák, civil szervezetek számtalan rendezvénye valósult meg az elmúlt tíz évben az „MKK” helyiségében. Itt zajlanak a Kármán Napok egyes rendezvényei, itt próbál rendszeresen a Serly Kamarakórus, itt kapható az Itthon és a Gömörország, könyvek és különböző kiadványok. Itt működik a Szövetség a Közös Célokért irodája és itt hozzáférhető az internet is az E-Magyar Pont-nak köszönhetően ...

A videtalvasi Kubinyi-kastély (ma r. katolikus rendház) ahol a Magyarhoni Földtani Társulat megalakult

A Magyarhoni Földtani Társulat alapítói, a Kubinyi fivérek

A Serly Kamarakórus, Molnár Marianna versmondó és a zászlótartó Bolyós testvérek a Vigadó színpadán

Az 1998. március 13-i megnyitástól eltelt tíz gazdag évre emlékezett beszámolójában a Magyar Kulturális Központ „háziasszonya”, Hahnné Duray Éva, akinek elkötelezettsége, önzetlen közösségépítő tevékenysége nélkül persze nem működhetett volna ez a losonci magyar végvár.

Az eseménydús, estebe nyúló délután műsorába még egy kisfilm bemutatója is belefért. Ennek önkéntes szereplői nem a forradalmár, hanem az utazó és útleíró Petőfi Sándornak állítottak emléket azzal, hogy 2005. júniusában végigjárták azt az utat, amelyet a költő 1845. nyarán tett meg Vecseklőről a Medves-hegyen keresztül Somoskő és Salgó várához, ahol aztán sokáig ült a romok legfelső csúcsán, tekintete mérföldeken, lelke századokon át barangolt. A salgótarjáni és losonci túristákat Petőfi nyomában Drexler Szilárd, salgóbányai természetjáró, lokálpatrióta kísérte kamerájával, hogy illusztrálja Petőfi Úti jegyzeteit, és felhívja a figyelmet a Karancs-Medves térség természeti szépségeire, kultúrtörténeti értékeire.

1990 óta a Kármán Napok keretében emlékeznek meg Losonc magyarsága Március 15-éről is, hiszen az szinte egybeesik Kármán József, író születésnapjával. A nemzeti ünnepre méltó módon és méltóságteljesen emlékeztek az idén is a losonciak. Március 16-án, vasárnap délután kokárdás emberek, öregek és fiatalok gyülekeztek a református templom kertjében, Kármán József emlékművénél, melynek helyén 1887-től 1945-ig honvédelemlék állt. A magyar nyelv felvilágosodás-kori bajnoka és a 48-as szabadságharc bajnokainak emléke szépen megfér itt egymás mellett. Wass Albert Láthatatlan lobogó c. versének elhangzása után, a Serly Kamarakórus Kossuth-nótái hangjaira tisztelgett az emlékmű előtt az MKP nevében Csáky Pál országos elnök, parlamenti képviselő és Csúsz Péter városi ill. megyei képviselő, az Országos Tanács tagja. A Csemadok losonci alapszervezete, valamint a Nógrádi Területi Választmány koszorúit Hahnné Duray Éva elnök, illetve Galcsik Károly titkár helyezte el. A Szövetség a Közös Célokért helyi irodája képviselő

Hahnné Duray Éva a losonci Csemadok elnöke koszorúz.

letében Sólyom Márta koszorúzott.

A megemlékezés a Vigadó nagytermében ünnepi műsorral folytatódott. A 15 millió magyar ünnepe ismét összehozta a maroknyi losonci magyarságot, sőt környékbelieket is. A Szózat és a Himnusz között eltelt másfél órában beszédet mondott Csáky Pál és Csúsz Péter, énekelt a Gaál Ildikó vezette Serly Kamarakórus, Wass Albert és Reményik Sándor verseit Molnár Marianna, illetve Dósa Annamária tolmácsolta. Saját összeállítással, megzenésített versekkel – többségben felvidéki költők műveivel – nagy sikert aratott Kelemen Gábor énekes, gitáros, szájharmonikás és két leánya, Bernadett és Zsófia. A színvonalas, élményt adó műsor szereplői mindnyájan hazaiak, losonciak voltak. „Van itt erő, és elő is jön” – hangsúlyozta a műsort vezető Böszörményi István zárszavában.

A korai húsvéti ünnepek elmúltával, március 27-én fejeződött be a 2008-as Kármán Napok rendezvénysorozata egy bensőséges találkozóval, a losonciak régi jó barátjával T. Pataki László salgótarjáni íróval, publicistával, rendezővel, akit ez év januárjában a Magyar Kultúra Lovagjává avattak, több évtizedes, határon átnyúló, sokrétű kulturális munkásságáért. Ezt dokumentálja az Újúttonjáró c. könyv - esszégyűjteménye – melynek apropóján rendezni való közös dolgainkról is eszmét cserélhettek losonci barátai T. Pataki Lászlóval.

Az idei Kármán Napok is eleget tettek a nagymúltú rendezvénysorozat állandó célkitűzésének: hozzájárultak – Kármán József után szabadon – a nemzet csinosodásához.

Böszörményi István

A fotókat Galcsik Károly, Sólyom Éva és Böszörményi István készítette.

Sárai Attila plébános úr szentmisét celebrált, s azt az ifjúságért és a diákságért ajánlotta fel. 9 órára megérkeztek a vendégek is – az érsekújvári, udvardi, kürti, gútai és nemesócsai alapiskolából. /A felsorolt iskolák Czuczor Gergely, Corvin Mátyás, Móra Ferenc, Majthényi Adolf nevét viselik./ A vetélkedő megnyitóján megjelent Bób János, Szímő polgármestere és Sárai Attila plébános. A verseny három tanteremben zajlott. Az egyikben az embertannal kapcsolatos ismeretekre volt kíváncsi a zsűri, a másikban fizikai kísérletekkel lepték meg a gyerekeket, a harmadikban keresztretjvények megfigyelése révén pillanthattak bele a résztvevők Jedlik Ányos életébe. Amíg a zsűri összeszámolta a csoportok pontjait, addig a versenyzők megtekintették a Jedlik Ányos Emlékszobát, ahol Bób János polgármester, a Jedlik Társaság elnöke beszélgetett

Jedlik Ányos élő szelleme

A szülőföld két évszázad után is hálás

Napjainkban egyre inkább tapasztaljuk, milyen kegyelme a sorsnak, ha egy-egy községben neves előd élt. Az előző évtizedekben mindegyik iskola megnevezése sablonos volt, s legfeljebb azzal válhatott egyedivé, ha a település neve is megjelent a tanintézmény említésekor. Így volt ez Szímőn is, bár a község lakosságának egy része akkor is büszke volt rá, hogy Jedlik Ányos éppen ebben az Érsekújvár vonzáskörzetében található községben pillantotta meg a napvilágot. Napjainkban minden esztendőben megemlékeznek Szímőn Jedlik Ányosról, aki 208 esztendeje, január 11. napján született. Az emlékezés része a he-

lyi Jedlik Ányos Magyar Tannyelvű Alapiskolában (immár ötödször) megrendezett természettudományi vetélkedő, amely – és ez külön öröm – a térség magyar iskoláiból is Szímőre vonzza a tanulókat és a felkészítő pedagógusokat.

Illés Anikó, a szímői alapiskola igazgatója: Az idén hat magyar tannyelvű iskolából hét csapat vett részt a vetélkedőn, s mérte össze szellemi erejét, talpraesettségét, tehetségét és felkészültségét. A vetélkedő napjának reggelén a szímői iskola mindegyik tanulója és pedagógusa elvult a helyi római katolikus templomba, ahol a nagy tudós emlékének tiszteletére

el velük, majd Varga Frigyes nyugalmazott nagymenyeri tanár tartott előadást a tehetséggondozásról.

A versenyben a Czuczor Gergely Alapiskola tanulói vitték el a pálmát – mindkét csapatuk kiválóan szerepelt. /A második helyen a kürtiekkel osztoztak az érsekújváriak./ Harmadik a szímői együttes lett a gútaiakat, nemesócsiakat és az udvardiakat megelőzve. Dícséret illet minden felkészítő és szervező pedagógust, -ezért álljon itt Czaban Anita, Balogh Kálmán, Kantár Éva és Balogh Tímea neve.

/t/

Péderi ünnepség

Péder a Bódva völgyének kisebb települései közé tartozik lélekszámban, de szellemi ragyogásában a legnagyobbakat is felülmúlja. Meg tudták tartani óvodájukat, iskolájukat, mert a szülők egy közösséget alkotnak. Éneklőcsoportjuk bejárta már a közeli és távoli környéket, együtt voltak (s idén újra mennek) Csíksomlyóban, szerepeltek a Bíborpiros szép rózsaszín országos döntőjében, a magyar gyász napjára (december 4) kopjafát avattak a feledés ellen, meglátogatják a szomszédos községeket pl. Tornaújfaluban rendszeresen szerepelnek, amint a Jászói Nyári Egyetemről sem hiányoznak. Eredményes, lélekben és élményekben gazdag esztendőről adtak számot a Csemadok évszáróján, ahol a járási elnök (Csoltkó Jenő), a titkár (Boda Ferenc) is megjelent. Soltész István és Kőből Zoltán számolt be a tevékenységről illetve a tervekről. Megtartani minden jót, s ezt átadni a fiataloknak! - ez a jelmondatuk. És itt van fiatal nemzedék, akik a szülők nyomdokain tudják, látják, érzik, hogy mit kell tenniük a megmaradásért, a magyar nemzet felemelkedéséért. Mert itt csak egy nemzet élt, s ez fog élni. Az óvodások, iskolások és a felnőttek műsora is csodaszép, felemelő, és március évfordulójához igazán méltó volt.

Mihályi Molnár László

A hazai magyarság ünnepre készül: az idén nyáron lesz fél évszázada, hogy a pártállamban Gombaszögön először hangzottak fel országos fesztiválon legszebb népdalaink, elevenedtek meg régi-régi néptáncaink. Gombaszög csakhamar zarándokhellyé vált – megtartó kultúránk szent völgyévé, tízezrek találkozási pontjává. Az egyik oltárőrző, a koreográfus Takács András, népművészeti hagyományaink rendíthetetlen őrzője és kutatója könyvet tesz ünnepi asztalunkra. Belőle részletet, mint tapasztalható, Fáklya rovatunkban közlünk.

A kiadvány már kapható a Csemadok Országos Választmányának pozsonyi irodájában: nám. 1. mája 10-12, 815 57 Bratislava.

Ára 200 Sk.

Köszönjük, Bandi bácsi!

A második Jókai-díjas: Cegléd József Kázmér

Esterházy János első ábrázolása a szépirodalomban

Magyarokhoz méltó, szép gesztus volt talá-
valy a komáromi Jókai Közművelődési és
Múzeum Egyesülettől és a budapesti székhelyű
Falvak Kultúrájáért Alapítványtól, hogy a másodszer
meghirdetett Jókai-díj pályázaton Esterházy János,
a legnagyobb felvidéki magyar szerepelt témaként.
Fontos esemény, hogy egy-egy régebben megírt
költemény és Nagy János szobrászművés-
szünk szobortervei után Esterházy János
szellemi hagyatéka és szentekhez méltó
emberi magatartása egyre inkább foglal-
koztatja a művészeti ágak alkotóit is, nem-
csak a történészeket.

A Komáromban 2008 februárjában átadott
Jókai-díj kitüntetettje Ceglédi József Káz-
mér: Fattyúkiáltás c. munkája lett, melyet

*II.Rákóczi Ferenc vallomásos emlékiratához
hasonlítható /persze csak műfajilag/. A szer-
ző lírai magasságba emeli EJ szenvedéstör-
tényét. S mindezt egyfajta belső elmélkedés
keretében helyezi. Nemcsak EJ életét, hanem
az őt körülvevő történelmi-társadalmi ösz-
szefüggéseket is felvillantja. Rámutat EJ
és vele a felvidéki magyarság, kiszolgálta-
tottságában is megnyilvánuló helytállásra.
A szöveg nemcsak ismeretterjesztésre, ha-
nem érzelemgazdag belső tartalma miatt az
EJ-ügy széles körben történő népszerűsíté-
sére is nagyszerű alkalmat ad. Publikálásra
javasolt: minél szélesebb körben.”*

A Tiszti pavilon dísztermében 2008-ban
különdíjat is kiadtak – Tarics Péter: Ma is
ég az oltár c. történelmi értekezése részesült

pénzjutalomban.

A Jókai-díj létrehozásának ötlete Szénássy
Árpádtól, a sajnálatosan korán elhunyt
kiadóigazgatótól származik. Elképzelését
lelkesen támogatta a Falvak Kultúrájáért
Alapítvány, amely a Jókai Közművelődé-
si és Múzeum Egyesülettel közösen írja ki
minden évben a pályázatot és rendezi meg
Jókai Mór születésnapján, február 17-én
a díjátadó ünnepséget. A pályázat kihir-
detését mind anyagilag, mind erkölcsileg
Szénássy Árpádné, a kiadóigazgató özvegye
folyamatosan támogatja és ott van minden
ünnepségen Szénássy Zoltán, a Jókai Köz-
művelődési és Múzeum Egyesület tisztelet-
beli elnöke.

Keszegh Margit, az egyesület elnöke: A
díj mellett oklevéllel jutalmazuk a Kár-
pát-medencéből beérkezett munkákat. Az
átadó ünnepségen mindig jelen van Nick
Ferenc, a magyar kultúra lovagja, a Falvak
Kultúrájáért Alapítvány elnöke számos jeles
szakemberrel együtt.

(t)

Szabó László felvételei

a zsűri irodalmi szövegnek minősített – lé-
lektani kisregénynek.

Molnár Imre felvidéki születésű, Magyaror-
szágon élő jeles Esterházy kutató így jellem-
zi a pályázat nyertesének írását:

„A szerző Esterházy Jánosnak az 1955-ös
általános amnesztia kihirdetése előtt, a Bory
börtönben megélt óráit idézi. Belső filmként
végigforgatva EJ egész életét. Történelmileg
alapos és pontos feldolgozás, arányosan szer-
kesztett és felépített szöveg, nyelvi színvonal
messze kiemelkedik a pályázati mezőnyből.

Két tárlat az esketőteremben

A Csemadok izsai szervezetére nemcsak a lelkesedés, hanem a folyamatosság is jellemző. Rendezvényeik sokrétűek és általában önerőből meg tudják őket valósítani, mint legutóbb, amikor egyszerre két tárlat nyílt a Komárom környéki községben: Közelebb a természethez címmel Keller László nyugalmazott helyi állatorvos pasztellképeit, Virágba szőtt álmok elnevezéssel Fazekasné

Rozbor Ilona kézimunkáit láthatta a közönség. Még az izsaiakat is meglepte, hogy Keller László festeni kezdett – hetvenévesen nyúlt ehhez a kifejezési formához és munkái tetszést arattak. Sokan megcsodálták Fazekasné Rozbor Ilona kézimunkáit is. Az olvasó feltehetné a kérdést: vajon hol lehet egyszerre két kiállítást is elhelyezni egy közepes nagyságú községben? -Az esketőteremben – jöhet a

válasz. A művelődési házat évekkal ezelőtt tűz rongálta meg, az esketőterem tehát alkalmi megoldás. A jól sikerült márciusi kettős tárlatot Sámson Ferenc polgármester nyitotta meg, az alkotókról és munkáikról Tóth Kurucz Mária és Izsák Elvira szólt. Közreműködött a Csemadok Búzavirág éneklőcsoportja.

/j/

Tóth Kurucz János és Zakar Vince felvételei

Kopjafa (is) őrzi a Mátyás-huszar emlékét

Rác Levente a sírnál

Nagy Ferenc verset mond

Fent: az iskolások műsora, lent: Sáska Edith, a Mátyás-huszar utolsó élő leszármazottja (az előtérben)

Talán megkockáztatható: soha még ennyiféle gyönyörű emlékező rendezvény nem volt a Felvidéken, mint az idei március tizenötödikén, szent forradalmunk kitörésének 160. évfordulóján. A „soha” a trianoni nemzetcsönkítés utáni időkre értendő, hiszen a széttört Kárpát-hazában évtizedeken át álmodni sem mertük, hogy olykor közösen emlékezhünk az erdélyiekkel vagy más, határon túlra kényszerített magyar töredéknép képviselőivel. Ipolynyéken március 16-án ez történt: Rácz Levente, Bakó Botond és Demény Piroska személyében nagyenyedi küldöttség járt Ipolynyéken, hogy ott lehessen a művelődési házban a műsoros délutánon, majd koszorút helyezzen el a Fő téri emlékhelyen és részt vehessen Gyulai Sáska Sándor nagyenyedi származású, de Ipolynyéken eltemetett Mátyás-huszar sírja kopjafájának avatásán. Sáska Sándor 101 esztendeje hunyt el, sírját a Görföl Jenő vezette Pro Patria szervezet közreműködésével sikerült megtalálni. A díszes kopjafát Gömör Lóránt segítségével Hrubik Béla, a Csemadok országos elnöke faragta. Az ipolynyéki márciusi ünnepség több szempontból volt szemet-lelket gyönyörködtető. A művelődési házban rendezett műsor szereplői zömében gyerekek – a jövőnk voltak. A helyi Balassi Bálint alapkola megmutatta, hogy megfelelő viszonyulással saját erőből is lehet hidat építeni a múltba és utat mutatni a jövő felé. Sikert aratott Nagy Ferenc komáromi előadóművész Wass Albert összeállítása. Az erdélyi vendégek – a két egyetemi tanár és a kollégiumi aligazgató – a lehető legtermészetesebben illeszkedtek bele az eseménybe – igazolva, hogy a Kárpát-haza elpusztíthatatlan, s csak rajtunk múlik, hogy kultúránk mikor ötvözi ismét egységessé. Szép pillanata volt a kopjafaavatásnak, amikor Sáska Edith, Gyulai Sáska Sándor Balassagyarmaton élő 87 esztendőös utolsó leszármazottja leróta kegyeletét dédapja sírjánál.

/Tihanyi/

Visszatérés a Forráshoz

Március idusán a Csemadok pozsonyi székházának nagytermében, amely Pozsonyi Magyar Galéria néven is bekerült mostanság a köztudatba, került sor az Olajág Keresztény Művészeti Társaság; Forrás című kiállításának megnyitójára, melyet a házigazda Csemadok mellett a Pozsonyi Műtermek Szabad Művészeti Társulása szervezett. Az Olajág nem ismeretlen művészeti csoportosulás Pozsonyban, hiszen tavaly már bemutatkoztak az Úton című kiállításukkal. A tárlat rendezői Oláh Szilveszter Budapesten élő és Káván alkotó szobrászművész, valamint felesége Balla Katalin, elkötelezett keresztény szellemiségű emberek. Szomorú, de sajnos mostanság a keresztény eszmeiséget

lust sok esetben teherként éli meg a mai magyar társadalom, de legjobb esetben is közömbös iránta. Nem véletlen hát, hogy csonka-magyarországi testvéreink egyre gyakrabban keresnek oltalmat, megértést, vagy éppen kiállítási lehetőséget az egykori elszakított területeken. A kiállítást a házigazda, Hrubík Béla nyitotta meg, majd a tárlat kurátora, Kalita Gábor köszöntötte a zsúfolásig megetelt terem nézőségét. A kiállítók műveiről, szellemiségéről Lázár Kovács Ákos, a Pázmány Péter Katolikus egyetem tanára méltatta magas szakmai színvonalon, majd jó hangulatban, baráti beszélgetések formájában cseréltek gazdát a gondolatok, melyeket a szebbnél szebb alkotások, festmények és kisplasztikák,

valló és hirdető művészek Magyarországon sem a legjobban keresők és keresettek közé tartoznak. Ahogyan a keresztény értékrendet is, ezt a művészeti ágat és stí-

szobrok ébresztettek a jelenlétükben. A nap mottója is lehetne az a gondolat, melyet egy idősödő művész fogalmazott meg a képeket nézven:

Oláh Szilveszter

„Ha nem találjuk a kiutat a mindennapok gondjaiból, vissza kell térni az éltető forráshoz, hogy újból elindulhassunk”.

Adja Isten, hogy így legyen!

Palócz

Kalita Gábor megnyitja a tárlatot.

A Makovecz- tervezte színházépület

Egy nap a muravidékiek között

Szíves meghívásnak tett eleget a Csema-dok szűkebb vezetése, amikor március elején ellátogatott a Muravidék kulturális, szellemi központjába, Lendvára. Házigazdánk a Magyar Nemzeti Művelődési Intézet igazgatója, Göncz László volt, akinek egyik történelmi regényét, az Olvadó Jégcsapok-at színrevitte, az intézet mellett működő, nemrég alakult Bánffy Társulat. Göncz László a muravidéki magyarok egyik kiemelkedő szellemi vezetője: történész, író. A Pécsi Tudományegyetem bölcsészkarán szerzett doktori címet. Regénye mellett több monográfiája és verseskötete is megjelent. Munkáját több ízben kitüntetésekkel, így a Magyar Köztársasági Érdemrend polgári keresztjével elismerték el. A Muravidék az a régió, melynek hallatán a Felvidéken sem kapják fel a fejüket az emberek, mert sem a sajtóban, sem a hírekben nem szerepel gyakran a kis lélekszámú, szlovéniai magyar közösség. Pedig itt is élnek magyarok, bár egyre kevesebben, egyre fogyatkozó lélekszámban, de élnek. Ők is a testvéreink, őket is a történelem

sodorta, csapta idegen ország peremére, mint minket, felvidéki magyarokat. Nem lehet hát számunkra közömbös ennek a töredéknépnek sorsa. Mielőtt azonban rátérnénk az ősbemutatón látottakra, tapasztaltakra, vessünk néhány pillantást az itt élő magyar közösségre.

Szórványban...

A muravidéki magyarok két csoportba oszthatóak. Az egyik az őrségi, a másik Lendva-vidéki magyar tömb. Az előbbihez Őrihodos, Kapornok, Domonkosfalva, Szerdahely, Pártosfalva, Kisfalva, Csekefalva és Szentlászló tartoznak, az utóbbihoz pedig Dobornak, Zsitkóc, Kámaháza, Göntérháza, Radamos, Hídvég, Bánuta, Hosszúfalva, Hosszúfaluhegy, Lendva, Lendvahegy, Alsólakos, Felsőlakos, Gyertyános, Kapca, Kót, Csente, Petesháza, Hármashalom, Völgnyfalva és Pince. A 2002-es népszámlálás során, már csak 6 és fél ezren vallották magukat magyarnak, ami a szlovéniai magyar közösség vezetőit is meg-

döbbsentette. A 2005-2006-os tanévben a kétnyelvű általános iskolákat 995 magyar nemzetiségű tanuló látogatta. A Lendvai Kétnyelvű Középiskolában 325 diák kezdte meg a tanévet. A szlovéniai iskolaszerben nincsenek színmagyar iskolák, mint a Felvidéken, csak kétnyelvűek. Egyfajta „alternatív” oktatás formájában tanulják a magyar nyelvet is. Nem lehet csodálkozni azon, ha két magyar fiatal

Muravidéki borház

egymással szlovénul beszélget, ami ottlétünk alatt többször is megtörtént, s ami itt senkinek sem tűnik fel. Természetes. A régió magyar sajtója a muravidéki Népújság, mely 1800 példányban jelenik meg. A Muravidéki Magyar Rádió napi 11,5 órás műsoridőben közvetíti adásait. A lendvai Magyar Nemzeti Művelődési Intézet 1994-ben kezdte meg működését. Keretein belül, mintegy 45 hagyomány-

örző csoport működik. 1998-tól az Intézet nonprofit alapon egy magyar könyvesboltot működtet Lendván, melyben irodalmi kávéház is van, ahol kellemes környezetben olvashatják a hazai és anyaországi magyar sajtót a betérők. A hely a két világháború közötti pesti irodalmi kávéházak hangulatát varázsolja elénk, attól függetlenül, hogy a nyitott terem másik részében, már a XXI. század

van jelen és az internetezni kívánók is kielégíthetik az igényeiket.

Falusi turizmus, felső fokon

Azok a felvidéki magyar turisták, akiknek kedvenc úticéljuk a horvát tengerpart, általában a letenyei határátkelőt szokták igénybe venni Horvátországba való belépéskor. Nos, Letenyétől alig harminc kilométerre, egy kis kitérővel, Tornyiszentmiklósnál már átléphető, immár szabadon, a magyar-szlovén határ, melynek túloldalán már kis, takaros magyar falvak jelzik: ez már a Muravidék. A távolban, az út mentén megcsilán a Mura folyó egyik oldalágának a vize, s a déli fekvésű hegyoldalakból, festőien szép környezetben gombamódra emelkednek ki a présházak és boborospincék százai a szépen megművelt szőlőültetvények között. A táj Lendváig szinte változatlan, talán csak a borospincék mérete és száma, ami változatosságot eredményez. Mint később megtudjuk, az itteni falusi turizmus is főleg ezekre az értékre és látványra épül, meg persze nem utol-

só sorban a jó minőségű helyi borokra, mint amilyen a Hadik vére nevű, többfajta vörös borból készített cuvé. A hegygerincen futó aszfatozott úton könnyedén elérhető a hegy legmagasabb pontján épült Cuk Borház, mely a legigényesebb turista igényeit is kielégíti. A többnyire kétszemélyes apartmanok az év nagy részében foglaltak. A csodálatos látkép, mely erről a helyről az ember szeme elé tárul, lenyűgöző. Pincék, borházak százai tülekednek az ember szeme elé. Sajnos a vidék jellegéből adódóan a kínálat nagy, így hiába jóminőségűek a borok, a gazdák többsége nem tud szabadulni tőlük.

Lendva egyébként hangulatos kisváros benyomását kelti első látásra. Másodikkra még inkább. A római katolikus templom előtti téren Szent István királyunk bronzba öntött szobra áll, majd rögtön mellette egy helyi, szlovén püspök, tudós ugyanolyan nagyságú szobra. Csak így engedélyezték a királyi szobor felállítását. Ez a szobrok reciprocitásának kormányzati elmélete. Valahonnan ez számomra ismerős. Egy Kossuth szobor, egy Avram Iancu, egy Klapka, egy Cirill Metod. „Búvó otthoni táj...” Vajon miért működik mindenütt így a világ? A város fölé magasodó egykori kastélyban, a Muraszombati Járási Múzeum kihelyezett részlege működik, egyfajta helytörténeti múzeumként is. Itt található, az 1858-ban, Alsólendván született Zala György szobrász életművét bemutató kiállítás is. Zala Györgyről tudni illik, hogy a Magyar Tudományos Akadémia tagja volt és hat művésztársával együtt ő tervezte azt a milleneumi emlékművet, mely a hét honfoglaló vezért ábrázolja a Hősök Terén, Budapesten. Egyébként felvidéki munkái is voltak. Többek között Krasznahorkán látható egy Andrássy-mellszobra. A lovasszobrok kicsinyített másai, a kiállítás részét képezik. Egyfajta tájházként is funkcionál a múzeum, ugyanis Magyarország egyik legkisebb tájegységének, Hetésnek néprajzi értékeit is felvonultatja három helyiségben. A hetési hímzések néhány hónappal ezelőtt, a Felvidéken is láthatóak voltak.

A jégcsapok mindig elolvadnak...

Az esti ösbemutató előtt még gyönyörködünk a naplementében, majd utunkat a Makovecz Imre által tervezett helyi

Látkép a prësház magasából

Pillantás a múzeumba

színház csodálatos épülete felé vesszük, ahol már gyülekeznek a lendvai magyarok. Göncz László Olvadó jégcsapok című regényének színpadra vitele, ősbemutatója, több szempontból is kuriózum, mondhatnánk, hogy teljességgel kisebbségi. Kisebbségi környezetben, kisebbségi író művét a kisebbségi létben, a létet megélő amatőr színészekből álló Bánffy Társulat adja elő annak a Puskás Zoltánnak a rendezésében, aki zentai, vajdasági születésű színész, rendező, s aki az Újvidéki Színház tagja. A kisebbségi lét fintora, hogy a rendezőnek a darab színpadra állítására, mindössze egy hónap állt rendelkezésére, mert ennyi időre szólt a vízuma. A darab kamara jellege miatt, a nézőteret felköltöztették a színpadra, így a színészek egy érintésre a nézőtől játszanak. Érezni a sóhajtásukat, ahogyan levegőt vesznek. Beleolvadunk a darabba. A történet Kis László személyén keresztül viszi végig a Trianon óta megélt traumákat, a háborúk borzalmait, az ide- majd odatartozás kételyeit, megaláztatását, szenvedését. Lélekben kislászlókká válunk valamennyien. Amikor őt ütik, nekünk fáj, amikor őt gúnyolják, a mi szemünkben csillan meg egy könnycsepp, amikor ő menekül, mi érkezünk meg valahová. A szerző aggódása, a szülőföld iránt érzett szeretete, a Kis Lászlóban ezekkel a szavakkal fogalmazódik meg: „Olyanok vagyunk, mint a jégcsapok, amelyek az első olvadás után a háztetőről a föld felé merednek. Lassan elfogynak, vagy a földre hullanak és elolvadnak. Akárcsak mi. Néha jön egy-két hidegebb nap, akkor valamennyire megszilárdulnak, és az ablakon keresztül az ember erősnek, félelmetesnek látja őket...de ez csak a látszat. Az első déli szellő már elbánik velünk. Létrejöttük pillanatában olvadásra ítéltettek. Velünk is így van. Mi is lassan fogyunk...olvadunk...aztán egyszer csak teljesen beolvadunk...”

Fájdalmas szavak. Igaz szavak. Mindenkire, a csonka Magyarország határain kívül rekedtekre is vonatkozik. Ha nem vigyázunk, ugyanez a sors vár ránk is. A jég már elkezdett olvadni, cseppjeit felszívja a szülőföld, de már nem adja vissza. Legfeljebb a hajnali harmat fűszálain csillan meg, még egyszer, mint a remény utolsó könnycseppje.

Hrubík Béla

Göncz László (balról az első) és a színészek megköszönik a közönség tapsát.

ÁPRILIS

K Sz Cs P Sz **V** H K Sz Cs P Sz **V** H K Sz Cs P Sz **V** H K Sz Cs P Sz **V** H K Sz
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

ITTHON

Miközben a magyarság az egyik legkeservebb korszakát éli, egyre-másra jelennek meg fontos művek hagyományainkról és múltunkról. Azok a felelősségtudó és nagytudású emberek ugyanis, akik rendületlenül gyarapítják nemzetünk szellemi kincseit, jól tudják, hogy elül majd a mindennapok csatazaja és felvirágozik a magyarság. Ahhoz, hogy ez így történhessen mindnyájunknak meg kell ismernünk népünk hiteles történetét, fajtánk jellegzetességeit is. Kiszely István felvidéki származású, Budapesten élő antropológusunk, aki feleségével, Hankó Ildikóval közösen is alkot könyveket, az utóbbi években egy sor nagy jelentőségű munkát tett az asztalunkra. Főleg általa történik, hogy „A magyarság a világon embertanilag legjobban feldolgozott ország”. A közelmúltban adták ki újabb A magyarság embertana című munkáját. A Magyar ház Kft. gondozásában megjelent, alapvető ismereteket tartalmazó művet egyetlen magyarországi hivatalos

szerv /minisztérium vagy intézet/ sem támogatta! A szerző rendíthetetlen magyarságtudatára jellemzésül: „A kötet bármely része szabadon felhasználható a hely és a szerző etikus megjelölésével,

hiszen a könyvem azért készült, hogy használják.”

Ezt tesszük mi is – remélve, hogy sorozatunkat szívesen látja majd lapunkban az olvasó.

Kiszely István:

A magyarság embertana – a palócok

Palócföld a Mátrától és a Bükk-től északra fekvő, medence jellegű terület, illetve az Ipoly völgye – a régebben felföldnek nevezett Mátra hegység környéke – magyar parasztságának népi neve. A palóc táj a Kárpát-medence magyarság lakta terület északi sávja, az Észak-Kárpátok és a Magyar-középhegység régióját, völgyeit és medencéit magában foglaló Felföld déli része, a hegyvidék és az alföld találkozási helye. Ez a földrajzilag és gazdasági tekintetben átmeneti vidék fontos etnikai szerepet ad a rajta élő népességnek. Egyrészt elválasztó, esetleg ütköző sáv, a Duna-medence közepén lakó magyarság és a hegyvidéken vagy azon túl lakó szlávok között, másrészt közvetítő, összekötő szerepet teljesít ugyanezen népek között az élet gazdasági, etnikai és társadalmi körében. A történelmi Magyarországon ez a terület részben vagy egészben hat vármegyére terjedt ki: jelenleg Magyarország északi sávját és Szlovákia délkeleti részét öleli fel. A Palócföldön jelenleg mintegy félmillió ember él. A szigorúan véve, a barkók nélkül megvont Palócföld csupán Észak-Hevesre (hajdani Mátra-és Felső-Tarna járás) és Nógrádnak meghatározott

részeire terjed ki. Ez a legszűkebben vett Palócföld is kisebb tájakra, falucsoportokra tagozódik. Összetartozó falucsoportok, ún. „etnikai alapszoportok” a Palócföldön nyelvjárások, népviseletek és házasodási szokások alapján is szétválaszthatók.

Mai tájszemléletünk a Palócföldet egybefüggő területnek fogja fel, ahogy például a Kiskunságot vagy Székelyföldet is egységnek látja. A Palócföldbe is belesimultak a hajdani kismemesi falvak és a gyorsan magyarrá lett szlovák szórványok.

Mivel a XVIII-XIX. században az egységesség, az integrálódás a Palócföld népi kultúrájában erősödő folyamat volt, ez a terület a belső tagolódás ellenére is egy egységes népcsoport egybefüggő területeként fogható fel. A palócok szállásterülete a mai magyarországi és szlovákiai Hont, Nógrád, Bars, Heves, Borsod és Gömör történelmi megyékre terjed ki, ahol a Mátra északi lejtőitől körülbelül a Rima és a Sajó völgyéig és a Bükk hegységtől nyugatra, az Ipoly folyó lapályáig terjedő mintegy másfél száz településen élnek, bár lakóterületük nem határozható meg egyértelműen. A Palócföld kiterjedése

a helytörténeti, néprajzi, nyelvészeti és embertani irodalom közleményei szerint kisebb vagy nagyobb területet ölel fel: központja a Mátra és környezete. Palócföld legnagyobb városai: Ipolyság, Rimaszombat, Tornalja, Fülek, Eger, Miskolc és Gyöngyös. A XVIII. század óta főként Heves, Nógrád, Borsod és Gömör megye érintkező területein lakó magyarokat sorolják a palócokhoz. A palócok közé való tartozás bizonytalan volta főképp abból fakad, hogy a palóc a történelem folyamán soha nem volt különállást élvező népcsoport, mint a székely, a hajdú vagy a kun. Becsült lélekszámuk valaha félmillió körül lehetett, de lélekszámuk – különösen Szlovákiában a tudatos elszlovákosítás következtében – egyre apad. A „palóc” kifejezés a nép körében valaha gúnyos, pejoratív jelentésű volt. Ennek az oka, hogy a palócok nem kaptak közjogi kedvezményeket, kiváltságokat, és nem történt meg telepítésük rögzítése sem.

A honfoglalás a palócok kutatásában olyan időszakot jelent, amelyben hiányoznak az erre vonatkozó források. Amíg a Kárpát-medencén kívül az óbolgár, kazár és kabar előzményeket követni

Rimóci palóc legény

tudjuk, addig a honfoglalás után e népek sorsáról csak feltevésekre kényszerülünk. Tudjuk, hogy a honfoglalás után a kabarok, a magyarok szövetségesei nem tértek vissza Etelközbe, hanem a Tisza felső folyásának mentén maradtak. A Felföld tájain a honfoglalás rövid menete Anonymus szerint a következő volt: A Vereckei-szoroson átkelve a Tiszajobb partján a Bodrog torkolatáig, illetve Ung, Ugocsa és Máramaros megyék. A második szakaszban a Tisza mentén a Sajó völgyéig mentek tovább, és innen fel a Kárpátokig, Zemplén északi részébe, Abaúj, Torna, Sáros és Szepes megyékbe jutottak. (Innen indult Árpád vezér a „magyarság zömével” a Zagyvaig terjedő föld elfoglalására). Innen a Zagyva mentén észak felé indulva, egy részük a Hangony völgyén át Gömört, majd nyugat felé fordulva az Ipoly völgyét, a történeti Nógrád és Hont megyéket hódította meg, más részük délre fordult, és a Galga-patakon átkelve Pest megye északi részén át a Dunáig hatolt. A hadjárat utolsó szakasza Nyitra vidékére koncentráldott.

A „palóc” kifejezés első írásbeli nyomát 1061-ben találjuk. A poloveci kunok Kárpát-medencében történő letelepedéséről történetírásunk nem tud, viszont első krónikásaink (pl. Anonymus) a honfoglaló magyarokhoz tartozó török eredetű kabar („menekült”) törzseket kunoknak

nevezték, amely elnevezés akár a poloveci kunokat is takarhatta. A palóc név használatára legkorábban csak 1656-ból, 1663-ból majd 1686-ból ismerünk adatot. Mivel ebben a szövegösszefüggésben a debreceni vásárra jött „palócok” megnevezése a „tokaji katonák” és az „újvárosi emberek” mellett fordul elő, úgy tűnik, hogy a palóc név itt, mint az Alföldön közismert etnikai megnevezés szerepel. Hasonlóan értelmezhető Ráth Mátyás 1780-ból való megjegyzése, aki a palócot a székelyek és a bihariak mellé állítja. Magát a palóc etnikai megnevezést csak a XIX. században kezdték használni, bár maga a szó személynévként a XVII. század óta ismert. A palóc olyan népnév, amit

viselőik nem maguknak adtak, hanem a környezetüktől kaptak. Sokáig az itt élő népesség nem is fogadta el ezt a névadást, sőt, mivel magukat igaz magyaroknak tartották, sértésnek vették ezt a megkülönböztetést. A „palóc” szót általában az oroszból származtatják azzal, hogy összetett szó, amelynek mások (Melich János, Kneizsa István stb.) szerint e szóban a szláv „plavci”, „polovci” szó származékát látják, ami „fakósárgát” jelent; ez vonatkozhatott bőrszínükre, ruháik- vagy lovaik színére. A palócok neve a szakemberek többsége szerint tehát a poloveci (polovci, plovci) névből – a kunok nevéből – ered, amellyel az orosz fejedelemségek a kunokat, illetve a kunok egyik csoportját illették.

Méhében él a nemzet Magzatgyermek napja Várpalotán

Téglásy Imre

2008. március huszonötödike még számomra, az évtizedek óta írással foglalkozó, újabb és újabb alanyokkal és helyszínekkel ismerkedő ember számára is örök emlék marad, pedig az esemény szűk két órába belefért. Téglásy Imrének, a magyarországi Alfa Szövetség alapítójának és főtítkárnak meghívására részt vettem a Magzatgyermek napján. Bár többször hallottam már, mindig megborzongtat egy adat: 1956 június negyediké óta – a magyar kormány minisztertanácsa ekkor léptette érvénybe magzatgyilkos rendeletét – hatmillió két-

Téglásy Imre: Nagy Gyula várpalotai festőművész Biblia felett merengő bányász című alkotása, nagyapám hagyatékából került hozzám. Nagyapám, Blazsek Károly művészetkedvelő ember volt, akinek családjában többen festettek, illetve a színház- és a táncművészet terén alkottak. Élete egyébként önmagában is érdekes lehet, mert cseh-morva (Blazsek) és porosz (Kandler) ősoktól származott, Selmezbányán járt bányászati főiskolára, ott ismerkedett meg Missuth Gizellával, az ott postáskisasszonykodó nagyanyámmal, aki szlovák nemesi familia tagjaként a mai Missuty nevű településről eredeztette magát. Nagyapám Salgótarján után

százezer jövendő magyar ember lelte halálát anyja méhében, még megszületése előtt. Mivel nincsenek véletlenek, nem véletlen a barbár, s nemcsak magzat-, hanem nemzetgyilkos rendelet kibocsátásának napja sem: június negyediké a trianoni békediktátum évfordulója. Csoda-e, hogy pár hónappal később világraszóló forradalmat lobbantott lángra a zsarnokság megdöntésére a magyar nép? Téglásy Imre irodalomtörténész és abortuszkutató, minthogy magzatmagyarok ölése ma is folyik – a Magzatgyermek napján /is/ kéri a széles nyilvánosságot: forduljunk szembe a mézárlassal, akadályozzuk meg, hogy tovább folyjon a vérengzés, hiszen a magzat fogantatása pillanatától fogva él! Amikor kis testét fém fogókkal és egyéb eszközökkel széttépik, fájdalmas hangokat hallat – amit az orvos nem hall ugyan, a műszerek azonban rögzítik és érzékelhetővé teszik.

Várpalotán korábban szentmisével kezdődött a végtelenül szomorú, ugyanakkor mégiscsak némi megnyugvást hozó esemény, hiszen végre! ki lehet mondani az igazságot és tiltakozni lehet a háborúnak ezzel az újabb fajtájával szemben. A helyi római katolikus templomban Márfi Gyula érsek és Nagy Károly plébános emlékezett a meggyilkoltakra, felolvastva a „A magzatgyermek keresztútja” c. megrendítő írást. A misevégén a résztvevők egy-egy szál vörös rózsát kaptak, majd – zarándokmenetként – elindultak a városi kórház felé. A menet élén lélekharangot vittek, amely mindig kondult egyet,

Dorogra, majd Várpalotára került bányagondnoknak. Apám, aki 9 gyermekes magyar családból származott, főhadnagyként itt kérte meg anyám, Blazsek Valéria kezét. A kommunista megszállás után édesapámat osztályidegennek nyilvánították, így sofőrként és más alkalmi munkát végezve igyekezett eltartani feleségét és két fiát, amikor 1951-ben megérkezett a kitelepítésünkről szóló végzés. Néhány bóröndnyi ingósággal megrakodva el kellett hagynunk budapesti lakásunkat és más sorstársakkal együtt vonattal deportáltak bennünket a Nagyalföldön lévő Orosháza tanyavilágába. Itt apám alig kapott munkát, a család éhe-

amikor egy-egy meg nem született gyermek keresztnéve elhangzott. Pontban hatkor érkezett a kb. száz fő a Mentőállomás melletti parkba, ahol a résztvevők leszakítottak egy-egy szirmot a rózsájukból, majd azokat egy pelenkába bugyolálták, hogy a magzatgyermek ne fázzanak a jeges szélben és ne fázzanak majd a földben sem, ha eltemetik őket. Sírhelyük az életfa részére kiásott gödör volt. Téglásy Imre ebbe a gödörbe helyezte a rózsaszirm-gyerekeket, majd elhantolta őket. Az életfa csemete törzsére gyász-szalagot kötött, fölé nemzeti színek kerültek. Ez volt a rózsatemetés. Téglásy Imre gyönyörű beszéde után Buday László Ratkó József: Halott halottaim c. megrázó versét mondta el. A rózsatemetésen résztvevők ajándékot is kaptak csatlakozásukért cserébe – így például műanyagból formált magzatgyermek talpacskát.

Befejezésül elhangzott a himnusz, majd Téglásy Imre köszönetet mondott a Magzatgyermek napja fővédnökének Németh Árpád várpalotai polgármesternek és a rendező Szinbád Kht.-nak, nevezetesen Wimmer Krisztinának meg Buday Lászlónak.

Aki e pár mondat alapján fel tudja idézni a nem egészen két óra képeit, bizonyára igazat ad: mindezt szavakkal visszaadni lehetetlen feladat. Hogy méginkább plasztikusabbá tegyem a történetet, az ITTHON most közreadja Téglásy Imre vallomását: a nyolcgerekes családapa útját a rózsatemetésekig.

Batta György

zett. E helyzetben tudatosodott anyámban, hogy gyermeket vár. Apám ugyan megpróbált megvédeni az anyám által fontolgatott magzatelhajtástól, de ez annak ellenére is nehéz volt, hogy a fennálló törvényes rendelkezések nem tették lehetővé a művi abortuszt. A kommunista rendszer hamis szállóigéjét, mely szerint „asszonynak szülni kötelesség, lánynak szülni dicsőség” sem a szociális vagy lelki nyomorhelyzetben élő nőtársadalom, sem a tiltott működésből hasznot merítő „zugorvosok” nem érezhették magukénak. Nagyapámnak sikerült olyan orvost találnia, aki vállalkozott volna a tiltott beavatkozásra, csakhogy a kitelepítet-

teknek, köztük az én viselő anyámnak, nem volt szabad elhagyniuk a tartózkodási helyül kiszemelt tanya 10 kilométeres körzetét, így aztán a a Budapesten előkészített sebészi abortusz titkos terve kivitelezhetetlen maradt. Anyai nagybátyám ekkor kinintablettákat küldött, amelyek bevétele után anyám görcsös méhösszehúzódásokra és ezek következtében vetélésre számíthatott, de valamilyen okból – talán nem volt elég pirula – e tabletták szedése nem járt eredménnyel: így lett belőle abortusztúlélő. A családom és jómagam életének e titkos mozzanatára teljesen véletlenül, 12 éves koromban, egy horvátországi rokonlátogatáskor derült fény. A kis szobában beszélgető rokonok és apám is úgy gondolhatta, már alszom az egész napos, megerőltető utazás után. Apám így nyíltan beszélt arról, mit művelt anyám az én elpusztításom érdekében. A bensőséges beszélgetés oka az volt, hogy szüleim akkor már különváltan éltek, és apám a váláshoz vezető okokat fejtegette a férfi rokonnak. Egy 1972. június 6-án íródott levelében így vall erről:

„1952-ben megszületett harmadik fiam. Ezen kitelepítési időszak alatt éleződött ki feleséggemmel viszonyom, mert minden sors-

csapásért személyesen engem okolt. Itt nyilvánult ki, hogy teljesen vallástalan, s minden ez irányú ténykedésemet ellenkezéssel fogadta. Itt nyilvánította ki először, hogy el akar válni tőlem. A 3. gyermeket is csak azért tartotta meg, mert – ismerve felfogásomat – apjával együtt attól tar-

tott, hogy a magzat elvétele esetén feljelentem őket.”

12 évesen nem voltam ugyan kisgyermek, de még felnőtt sem, ezért reggelre néma könnyekkel sírtam tele a párnámat. A hallottak földrengésszerűen hatottak lelkivilágomra s egyszersmind sajátos megvilágosodásként szolgáltak arra, miért is nem találtam addig az én „igazi” anyámat. Én addig jónak hittem

a már felnőtt férfi kutató bölcsességével voltam képes meglátni és leleplezni.

A magyar nyelv két különböző kifejezést használ az anya jelölésére. Közülük az egyik, az 'anya' szó teljesen formális és szinte semmi érzelmi tartalma nincs, ezért a hivatalos adatoknál is ezt az alakot használják. A másik, az 'édesanya' szó a kellemes viszonyulást, kapcsolatot feltételező 'édes' jelzővel az anya-gyermek viszony kölcsönösen elfogadó kötődéstartalmát fejezi ki és kapcsolatban van azzal az első édességgel, amelyet az ember legelőször újszülött korában, az édes anyatej szopásával a szoptatni tudó és akaró anya egész lényének édességével társít.

Az anyámhoz fűződő kapcsolatot ékesszóló biologizmusként jellemezte, hogy neki kényszerként ható megszületés után továbbra és életre szólóan is képtelennek voltunk igazi kötődésre, ami kezdetben az 'édes' kategóriában a becézgetésre, ölelgetésre és szoptatásra való képtelenségben fejeződött ki.

E gyermeki szenvedést eredményező női hidegség ellensúlyozására később még hosszú éveken át szinte lábujjhegyen jártam, vagy ha úgy tetszik (mert ez az abortusztúlélők pszichéjét kutató tudományág szakkifejezése) „táncoltam”, hiszen

így akartam elnyerni az anyám elfogadó, elismerő, létfontosságú szerelmét. Ezért aztán általános iskolás koromtól kezdve mindig kitűnő tanuló voltam, és igyekeztem „elismert” lenni. Volt olyan helyzet, amikor egy-egy ilyen törekvésem nyilvános dicsőséget eredményezett (bi-

A magzat talpacskája kirajzolódik édesanja hasán

magamat és fogalmam sem volt arról, hogy egy jó gyereket miért kell bántani vagy éppen megölni. Az anyák áldozattá kényszerítésére szolgáló ördögi technikát, a kényszerabortuszok modelljét a lelkemre fagyott könnyek torzító optikája miatt csak sok-sok évtizeddel később,

zonyítványosztás, különféle művészeti vagy tudományos szereplések, fokoza- tok, stb.), s amikor anyai nagybátyám elharapott félmondattal csak annyit jegyzett meg, hogy "És még ezt akar- ták...!" Tudnillik: abortálni! (Idős kor- ban fogant negyedik gyermekét később ő maga is elhajtatta volna, ha vallásos felesége nem választja inkább a ma már megbecsült jogászként dolgozó, és idő- közben apává érett fiúgyermek kihordá- sát.) Írói, irodalomtörténeti és kiadói munka közben talán azért lettem életvé- dő, mert mindent megelőzően, magzat- korom óta alapvető létélmény számom- ra az életben maradás/hagyás, illetve a megfogant élet elpusztításának kérdése. A nyolc gyermekes családapá pesze ma már nem „köldöknézéssel” közelít a té- mához, hanem azzal a közösségéért ag- gódó gondolkodónak a felelősségével,

akinek önmagán és családtagjain túl minden más atyjafiáért is számot kell adnia, vagy ahogy Babits mondja: „nem magamért sírok én, testvérem van, mil- lió!”

Nem csak az abortusz, hanem - tágabb értelemben - minden termékenység- és életellenes jelenség ellen küzdenünk kell, ha egy olyan, termékeny és gondos- kodó anyaországot akarunk, amelynek elfogadó, sokféleképpen tápláló formá- ját az anyaméh jelenti. Jelszóvá kell ten- ni, hogy méhében él a nemzet! Minden- nek pedig az az alapja, hogy világnézeti, faji, nyelvi és kulturális hovatartozástól függetlenül tiszteljük a teremtésben megnyilatkozó természetet, a Teremtőt. Csak egy ilyen, közös ihleten alapuló szándékkal építhetők tovább az egymás- ban nem ellenséget, hanem Isten-arcú testvért látó nemzetek.

Tamás kétkedő hite

„A kétkedés nem is olyan rossz dolog, mint azt első pillantásra gondolnánk.” (1)

Tamás története alaposan beleívódott népünk gondolkodásába. Hajdanán a hitetlenkedő embereket „szent Tamás szolgájának” nevezték, és mindennapi szókapcsolatunk az, hogy „hiszem, ha látom”. Tamásról egyedül János ír az evangéliumában, és többször is kiemeli őt a többiek közül. Kétségtelenül markáns figura, Péter mellett, aki megtagadta és Júdás mellett, aki elárulta. Tamás neve azt jelenti: iker. Beszédes név, mintha jelezné, hogy kettő van belőle: az egyik, aki meg akar halni Jézussal a kereszten és a másik, aki nem hajlandó elhinni a többieknek, hogy a Mester feltámadt.

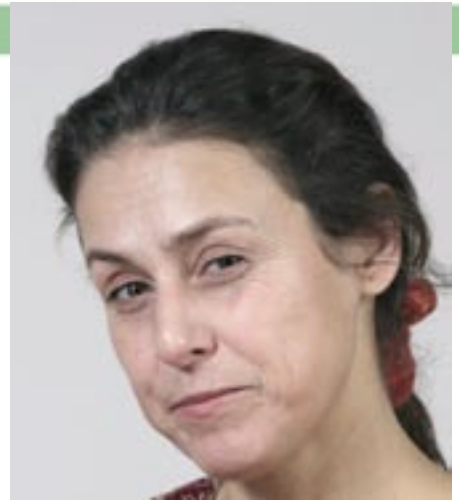
Amikor a többiek saját szemükkel láthatják Jézust, akkor Tamás nincs velük. Nem tudhatjuk, hogy pontosan hol is volt, miért is nem volt ott, ahol a többiek. Talán eleségért ment a piacra, de lehet, hogy azért, mert nem volt hajlandó a többiekkel rettegni és bujdosni. Bizonyos, hogy egyedül maradt, talán elvonult valami magányos helyre rágódni. A keserűség és a fájdalom kényszeríthette arra, hogy mindenel és mindenkivel szakítson. Micsoda csalódás, a Mester, aki egy nappal keresztfeszítése előtt olyan szépen mondta, hogy a szívnek békessége legyen, itthagytá őket és véresen, meggyaláztatott bekerült a sírba! Ő, aki azt mondta, hogy „ne nyugtalankodjon a szívetek, se ne féljen!” Méghogy ne féljen, amikor most mindannyiunknak bujkálni kell, mert ha elfogják őket, talán ők is keresztre jutnak. Talán mérges és dacos volt Tamás és haragudhatott is az Úrra, a megérthetetlen életre, és a saját elrontott hitt életére is. Amikor újra találkozik a tanítványokkal, azok lelkesen örvendeznek, első dolguk elmondani, hogy „láttuk az Urat”. Ám Tamásnak aztán mondhatnak bármit, elég volt a csalódásból, elég volt az érzékek ingerléséből, ő aztán nem hisz semmit! Igazi mai ember, bizonyítékot, kézzelfogható bizonyosságot akar: „Ha nem látom a kezén a szegek helyét, és nem érintem meg ujjammal a szegek helyét, és nem teszem a kezemet az oldalára, nem hiszem.” Nem hisz, de velük marad a következő héten, vár. Kivárja, amíg Jézus 8 nap múlva a zárt ajtón keresztül újra megjelenik és megmutatja magát Tamásnak. Mintha csak ezért jött volna! És akkor ő csak ennyit mond: „Én Uram, és Istenem!” Jézus nem szidja meg őt, mintha örülne, hogy az visszakerült a közösségbe, amelyből kizárta saját magát, mintha mosolyogna, amikor azt mondja: „Mivelhogy

láttál engem, Tamás, hittél, **boldogok, akik nem látnak, és hisznek!**”

Meg kell hagyni, ez a Tamás, akire lassan két évezrede ujjal mutogat az emberiség, őszinte ember volt. Ez a másik oldala (hiszen kettőből van, a kettő pedig az Egyből, felezéssel). Érzi, hogy két különböző dolog ütközik benne, hogy kettősség van benne, azaz kétkedik. Nem szégyenli, hogy kétkedik, nem szégyenli, hogy gyöngye a hite, hogy az a hatodik vagy valahányadik érzék nem működik. Nem mind egy neki. Tudni akar. Keres! Keres, kér, és kap. Persze Tamás hitelensége kétségtelen, hiszen semmi oka sem volt kétségbe vonni a többiek bizonyágtételét, ráadásul látott már csodát. Láttá Lázárt feltámadni, akár meg is tapogathatta, beszélhetett vele. A kánai menyegzőben megkóstolhatta a bort. Saját bőrén tapasztalta, hogy csodák pedig vannak, és ez a Jézus maga az Isten Fia, olyan valaki, akinek hatalmáról eddig sejtelve sem volt az emberiségnek.

Azonban mielőtt Tamás hite fölött „tamáskodnánk”, vizsgáljuk meg a többieket is. Nekik talán nagyobb volt a hitük? Hiszen Lukács is, János is azt írja, hogy amikor Jézus megáll az apostolok között, a tanítványok nem hitték el, hogy tényleg őt látják maguk előtt, még azután sem, hogy a sebeit megmutatta. Sőt, „megrémlvén és félvén azt hívék, hogy valami lelket látnak” (Lk 24,37). Lám, Tamásnál sokkal inkább kétkednek! Kiabálnak és rémüldöznek, szellemnek, léleknek nézik a Mestert, pedig ott áll előttük! Ott van előttük a csoda, a váratlan látvány, és a megindultságtól, ijedségtől még nem döntöttek, hogy botránkoznak, vagy hisznek.

Mielőtt megítélnék őket is, nézzünk azért egy kicsit magunkba. Ki hinné el egy sötét, depressziós napon, hogy biztosan ki fog sütni a nap, amikor annak semmi jele. Ki örvendezik a haldokló mellett annak, hogy az a feltámadásba megy? Bizony, sokáig le kell hajtani a fejet, mielőtt felemelhető. Ki-ki megvizsgálhatja saját életét és megtalálja benne az állapotot, amikor „Remény már nem volt. A szeretet is elhagyott. De a hit még mindig mozgató, mint porszem a szél.”(2) Megkérdezhetjük saját magunktól, vajon mekkora hittel hittük, hogy megoldódnak a gondok? Vagy a hitnek nem lehet nagysága? Vajon a hit az csak valami olyasmi, ami teljesen van, vagy egyáltalán nincs, és akkor mi vagy makulátlanok vagyunk vagy egészen pogányok? Bizony, vannak sötét napok, amikor

nincs kapaszkodó, amikor a mennyek bezáródnak előttünk, amikor esélyt sem látunk arra, hogy ránk derülhet még. Amikor már semmilyen ésszel-értelemmel felfogható megoldás nem várható. Amikor be kell látni, hogy semmi nem marad, amikor már minden „emberit” be-dobtunk. És épp akkor, amikor nincsenek észérvek, akkor dönteni kell – bár a választás nem a miénk, mert minket választanak. Épp ekkor dől el, hogy van-e mégis még valami, még ha egészen kicsi is. Ajándék, ha van – a felmutatott áldozat „bére”. Mindazok, akik nem a tudásnál és tapasztalásnál is erősebb hitben járnak, ezt a dolgot ostobaságnak fogják tartani, mert a lélek dolgait csak a lélek által lehet felfogni. A menny megnyilvánulásai egyszerűen el vannak rejtve azok elől, akik nem akarnak hinni. Ám a ma hinni nem akarói a holnap hívői lehetnek. Nap mint nap kerül elénk bizonyíték, csak figyelmünkön áll, mikor látjuk meg, mikor nyúlhat harmadik szemünk módján „harmadik kezünk” a sebbe.

Ellentmondás? Az bizony lehetséges. Az, hogy Krisztus feltámadt, paradoxon, „lehetetlen”. Egyedül az magyarázná meg, ha volna kézzel fogható bizonyíték! Jelet követelünk, és nem kapunk, és nem ismerjük fel, hogy az is egy jel. Nincs bizonyíték! Hiszen ha Isten egyértelműen megmutatná magát, akkor bizonyíték volna az ember kezében és akkor minek a hit!(3) Hittel lehet meglátni Őt, nem értelemmel. És mégis. Mert Ő igenis megtapasztalható. Igenis, valamiféle érzéssel és érzéken túl valamiféle belső szemmel érezhetően, teljes bizonyossággal tapasztalható. A testen túl, az anyagi természetén túl van ez a szellemmel érzékelés, szellemmel tapogatás, szellemmel látás mezeje – mondja Hamvas Béla. Igéretünk is van arra, hogy Őt egyszer „szemtől-szemben” meglátjuk – ahol a kétkedő is megszabadul ikres két-ségtől, ahol az Egyből kettévált két fél eljut a legtöbbe, az Egybe. (4) „**Boldog, aki nem kétkedik abban, amit hisz**”

Écsi Gyöngyi

1. Pilinszky János: Tamás, a kétkedő
2. Kabdebó Tamás: Hitetlen Tamás
3. Kierkegaard
4. Jn 17,21-23

Bartalis János: Isten orgonája

Hogy van Isten, Idő,
Erő és Hatalom.
Hogy szörnyű a Mélység
és iszonyú a Magasság,
ha ezt akarod érezni, Testvérem –
hogyan volt Tűz, Víz,
világ őskora,
hegyek születése,
kövek vajúdása –
ha az Idő szárnyának csattogását
akarod hallani,
melynek minden lebbentése
egy-egy ezerév –
jer, Testvérem,
kövess engem,
menjünk a Szentgyörgy-hegyre
a bazaltzsákokhoz,
Isten orgonájához.

Városból indultam,
a kedves vendéglátó háztól.
Szőlők közt vitt utam.
Mentem kísérőmmel, a hű baráttal.
- Itt hajdan láva folyt – beszélt.
Most dúsan önti a föld,
sötéten a legkirályibb nedűt.
Lassan mentünk, halk szavakat mondva.
Távolból kéklött a Badacsony,
Csobánc, Tátika.

Egyszer csak ott álltam a kőcserepek között,
a nagy templomban,
majdnem a hegytetőn.
Az Isten szószékén álltam.
Előttem a mérhetetlen „orgona”.
Isten alkotása.
Éveztekből nőttek sípjai.
Alapzata a Föld.
Teste a szürke hegyóriás.
Billentyűin Idő, Hegy szólal meg.
Vihar orgonázik...

Én álltam a szószéken,
egy összeomlott kőzsák romjain.
Mily parány voltam
- szemben az örökléttel,
mily erőtlenn.
A futó napok papja,
az elmúló idők pásztora,
a gyenge szavak mondója.
Vihar elkapta pehelyként hangom.
Szélvész szétszórta emberi akarásom.
Most egy szót mondtam-kiáltottam
az örök időkbe: Isten!
És isméttem: Isten! Isten!

És megmozdult a föld,
a hegy megrázkódott.
Feltornyosultak a kövek.
Megroppantak a szörnyű bazaltzsákok.
A sípok kiütöztek és feltornyosultak,
megszólalt a mérhetetlen „orgona”,
„Isten orgonája”.
És zengett-zúgott fenségesen a dal,
az orgona dala.
Teremtés, Hegy, Kő
énekelte időtlen dallamát.
Az Idő zengte végtelen énekét.

Azután a tetőre értem
a csodás, nagy dallal szívemben.
Csak az égbe néztem.
Lenézni nem mertem.
Föld, Világ, emberek
megszűnt előttem.
Csak a dal, az orgona
zengett-élt bennem.
Lelkem parázslott.
Az öröklét fényeskedett.
Isten templomában voltam.
Istennel beszéltem.

← 5. old. amikor órákon múltott a rab élete. Az ítélet megváltoztatásában meghatározó volt annak a Vavro Šrobárnak az intervenciója, aki 1919-ben, az impériumváltáskor „magyarfaló” jelzõt kapott, most mégis kiállt egy igazságtalanul elítélt magyar arisztokrata mellett. Egyéni tisztessége mellett a háború előtti Magyarországon kapott nevelése játszhatott ebben szerepet? Jellemző és egyben rendkívül szomorú kontrasztot mutatott a prágai magyar követség reakciója: „Csak nem képzeljük, hogy a magyar népi demokrácia szót emel egy gróf érdekében!” Fábry Zoltán, az egykor kommunista, ekkorra már kiábrándult író is menteni próbálta régi politikai ellenfelét, miközben a munkásból lett kommunista Fábry István egyenesen követelte Esterházy kivégzését - „az össz-zsidóság nagy felháborodására”! De a szülőfalu, a környék, a pozsonyi öntudatos munkások is mind az elítélt mellett álltak ki, kérvényt készítettek írni, sok ezer aláírással, de erről a jogászok lebeszéltek őket, félve, hogy az „osztályszellem” ilyen tagadása dacreakciót vált ki. 1949-re Szlovákiában már mindenki látta, mit jelent a kommunizmus. Ahogy Pozsonyban a börtön közelében két munkás mondta: „Akkor volt szép élet, amikor az ilyen urak csinálták a politikát.”

1949 nyarán a súlyos tüdőbeteg Esterházyt átszállították egy kitűnő kórházba, ahol a börtönorvos és más orvosok mindent megtettek állapota javításáért. Szinte idilliek voltak ezek a napok, ott szabadon lehetett a rabot látogatni, elmondhatta családtagjainak, mi történt vele 1945 nyara óta. Moszkvai kínzásairól, a képtelen vádakról megbocsátó iróniával számolt be. (45.l.) Egészen jó hangulatban, perújrafelvételben és közeli szabadulásban reménykedve mesélte el azt a kedélyes történetet is, hogy a hírhedt moszkvai Ljubljanka börtön őrei királynak hitték a monogrammos fehérneműjéről, amit eladott nekik élelemért. (52.) Azokban a napokban simán megszökhetett volna, már elő volt készítve, hogyan csempésszék át a határon egy angol diplomata közreműködésével. Esterházy azonban ezt visszautasította. Nem csupán azért, mivel bízott egy új tárgyalásban és a felmentő ítéletben, elsősorban azért, mert annyira szerette a szülőföldet, az ottani embereket, nem akarta elhagyni őket. Szökését bűnössége beismeréseként állították volna be. Amikor azonban egy rabtársa megszökött a kórházból, azonnal átszállították sokkal rosszabb körülmények közé. Az akkoriban kibontakozó vallásellenes kampány során ellenállás, tiltakozás bontakozott ki Csehszlovákia-szerte, sokakat letartóztat-

Esterházy Lujza és Mária találkozása Franciaországban, 1965-ben.

tak, mindenki félt, ilyen körülmények kötött nem sok esélye volt a perújrafelvételnek.

A következő évek jellemzője volt a hősies küzdelem a látogatási engedélyekért, csomagküldésért, ismételt kérvények mentek Prágába jobb kórházi ápolást - és persze kegyelmet kérve. Nagy csalódást okozott az 1953-as, majd 1955-ös amnesztia, ami a várakozásokkal ellentétben nem terjedt ki Esterházyra. Még Sztálin halála után is olyan indokok szerepeltek az egészségi okból szabadlábra helyezést kérő beadványok elutasításában, hogy nem érdemel amnesztiát, még kórházi ápolást sem. Az utolsó stációt jelentő mirovi börtön parancsnoka kéjesen kegyetlen, valóban sátáni személy volt. Mária azt írta róla: „életemben egyszer találok ilyen szadista emberrel, az természetesen gestapós volt.” Ez is jelzi a két embertelen rendszer hasonlóságát.

Az egyéni sors mellett köztörténeti jelentőségű adatok is vannak a könyvben. 1935-ben Beneš az elnökválasztáskor levélben tett ígéretet Esterházynek, hogy amennyiben a magyarok rá szavaznak, minden sérelmüket orvosolja, lesz magyar főiskola is. 1945-ben azután megfizetett a kapott támogatásért... A kastély kirablásakor ez a levél is a tűz martaléka lett. 1956-os forradalom híre bejutott a börtönbe is. Rabtársa, Jan Janků elbeszéléséből tudjuk, hogy a rabokat ez mennyire felvillanyozta, Esterházy is jobban lett, büszke volt nemzetére. A forradalom leveréséről értesülve azonban magábaroskadt, ezután már alig beszélt, rövidesen meg is halt. Ugyanez

volt a reakció Horthy Miklósnál is, aki pár nappal előzte meg Esterházyt a halálban.

Esterházy vallásossága közismert, de ennek mélységét igazán az ismeri meg, aki olvassa ezt a könyvet. Elgondolkodtató erősen hívő hűgának a megállapítása: az ellenünk elkövetett vétkek megbocsátása részben hit, részben nevelés kérdése, ez nem nehéz. De a szeretteink ellen elkövetettek megbocsátása rendkívül nehéz, lázad ellene az ember. Bátyja azonban mindenkor mindenkinek megbocsátott. Hogy mennyire szent embernek érezték az őt ismerők, azt legtalálablyan a falujában tartott gyászmisén mondta ki egy régi szlovák alkalmazottjuk: „nem érte kell imádkoznunk, hanem inkább hozzá.” Egy őt nem is ismerő nagyszombati pap elmondta, hogy amikor keresztnevet akarta említeni a holtakért imádkozva, azt érezte, hogy „inkább nála kellett volna közbenjárnom, mintsem hogy érte imádkozzam.”

Ez a könyv egy újabb, rendkívül súlyos bizonyíték, hogy Esterházy pere, távollétében történt elítélése és élete végéig tartó rabsága egy klasszikus justizmord, az igazságszolgáltatás megcsúfolása. Szinte érthetetlen, hogy ma, a kommunizmus bűneinek ismeretében, a történelem ismeretében Szlovákia nem rehabilitálta, elégtételül nem adott neki egy posztumusz kitüntetést. Akkor lesz Szlovákiában tisztességes világ, akkor lesz valódi magyar-szlovák megbékélés, ha ez megtörténik. A ma élők kötelessége, hogy ezért töretlenül küzdjenek.

Jeszenszky Géza

Omel Ladi avagy Vladimír Vladykin

A magyarok nagy barátja 65 éves

A két név ne tévessen meg senkit! Hisz valami hasonlót mi is átélünk. Amikor a Gyulából Július, az Erzsébetből Alzbeta lett. Így volt ez a finnugor nyelvcsaládhoz tartozó udmurtoknál (votjákoknál) is. Csak ott az utónév mellett a családi nevet is oroszra változtatták. Így lett aztán Omel Ladiból Vladimír Vladikin. Vagy pontosabban – történt mindez azelőtt, míg a világra jött volna. Csak most, néhány éve sikerült visszakapni a nevet, amelyet családja szánt neki.

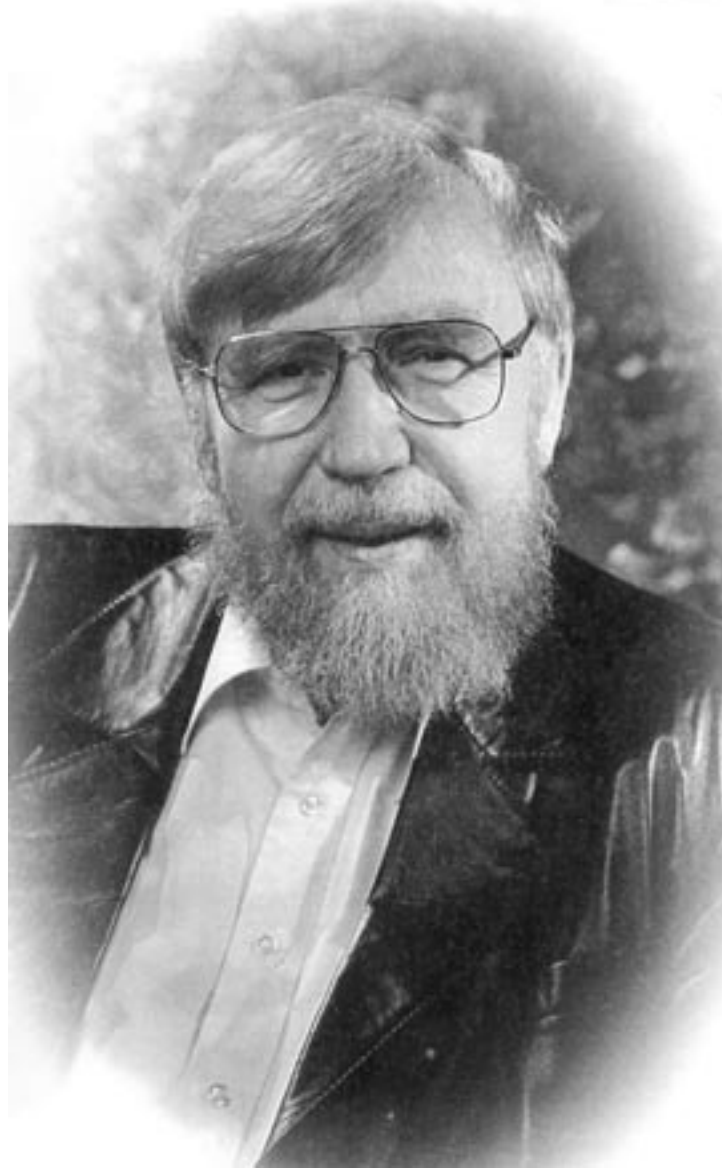
Ladi, vagyis Vladimír 1943 március 20-án született az akkori Udmurt Autonóm Szovjet Szocialista Köztársaság északi részén, Mozsga városában. Nem sokkal később elvesztette édesapját, s így anyja egyedül nevelte a négy gyereket. Az élet a háború utáni években nem volt számukra egyszerű. Különösen nehéz volt az anyának és a legidősebb fiúnak. De mindazon által kitünő műveltséget kaptak és tisztességes emberek lettek belőlük. A család sokáig egy kis vasút menti falucskában, Kezben élt, amely akkor majdnemhogy elfeledve, a Káma folyó melletti erdőknél terült el. Az erdő azonban hozzásegített az emberi jellem formálásához és a túléléshez. Itt végezte el az elemi iskolát is, ahol emlékei szerint legjobb tanítóival találkozott.

1957-ben visszatért szülővárosába Mozsgába és tanítóképzőbe lépett, amely az udmurtok sajátos líceuma volt. Itt kezdett írogatni, s az írásából néhányat közölték a helyi lapok. Élvezte a lelkesedést, de ugyanakkor elfogta őt a félelem is, amikor nyomtatásban meglátta szavakba öntve saját gondolatait. Ekkor került kapcsolatba a nagy orosz íróval Sz. J. Marsakkal. A véle való találkozások egész életére nyomot hagytak rajta. Marsak megtanította őt a kritikus szemléletre és ráirányította figyelmét a nemzeti és az egyetemes kultúra, az udmurt nemzet és a világ-társadalom kapcsolatára.

1961-ben a moszkvai Lomonoszov Egyetem Történelem Karán folytatta tanulmányait és a mai napig büszke arra, hogy tanulmányait kitünő eredményekkel fejezte be. Ez azonban nem volt egyszerű. Kiváló tanítóira örökké köszönettel gondol. Ugyanitt védte meg később néprajzból és mitológiából a kandidátusi, (1969) majd a

doktori (1991) disszertációját. A tudományos értekezésen megjelent az érdeklődő diákok gyülekezete. Itt láthatták, hogy előttük is megnyitják a kultúra és tudomány horizontjai. Moszkvában szinte semmit nem írt és nem publikált. Saját magát akarta feltölteni. Sokat látott, hallott és vitakozott (legtöbbet saját magával). Akkor Moszkva valóban a kultúra és tudomány fellelegvára volt. Tele érdekes emberrel. Sokan közülük Vladykin barátjaivá váltak – néhányan egész életre.

1969-ben hazatért Udmurtiába és 1972-ig az Udmurt Nemzeti Történelmi Intézetben dolgozott. 1973-tól Izsevszkben, az Udmurt Állami Egyetemen dolgozik. Igyekszik mindazt, amit tanítóitól kapott, visszaadni a diákjainak. Közben, mint pedagógus, tudományos kutató és fordító, az akkori szovjet körülményekhez képest, sokat utazott: Németország, India, Afganisztán. 1980-ban kiadta udmurt és orosz nyelven az első verseskötetét „Miért énekel a pacsirta?” címmel. Arra törekedett, hogy minél többet utazhasson. Látni, összehasonlítani, megérteni. Ezek nagyon fontos dolgok a saját magához és nemzetéhez vezető végtelen úthoz. 1992-ben írta meg Jókívánság című esszé-kötetét, amely az első ilyen alkotás volt az udmurt irodalomban. 1993-ban az Orosz Írószövetség tagjává választották. Az Orosz Kultúrközpont jóvoltából 1995-ben kiutazhatott Budapestre, ahol bemutatta irodalmi tevékenységét. Bevallása szerint nagyon izgult, mert nemzetét, Udmurtiát képviselte. De sikerült. A magyar közönség Vladykin által az udmurtokat a magyarok barátjaiként és testvéreiként ismerhette meg. Sokoldalú tudományos, főleg néprajzi kutatásaiért a Magyar Néprajzi Társaság

felkínálta neki a tiszteletbeli tagságot. A történelemhez hozzátartozik, hogy a múlt század 90-es éveinek elején ott állt hazája állami jelképeinek kidolgozásánál, mi több, a felesége írta az udmurt himnusz szövegét.

Amikor nemzetéről, az udmurt nemzetéről beszél, felcsillan a szeme. Bár ez a kis nemzet csak 750 ezer lelket számol, mégis hatalmas: mondja büszkén. Hatalmas a történelmével, kulturájával, szétszakíthatatlan kapcsolatával az egész emberiséghez, a világtörténelemhez, az egyetemes emberi sorshoz. Mintha csak azt sugallná szavai-val: ti magyarok se vagytok senkinél sem alábbvalóbbak!

Csámpai Ottó

Leírhatatlanul büszke voltam!

A Muzsikás együttes és Sebestyén Márta Hollandiában

Gyakran megfordulok Hollandiában, s ha tehetem, elmegyek a világhírű amszterdami Királyi Koncertgebouw hangversenyeire. Ebben az esztendőben a világot járó Muzsikás együttes, Sebestyén Márta

dálatos hangja még fokozta a hatást. A hangverseny első részében a Muzsikást hallottuk, szünet után a Takács-vonós-negyessel szerepeltek közösen „muzsikásék”. Két Bartók művet adtak elő olyan

Sebestyén Márta

Hollandiában megnéztem az afganisztáni művészetet bemutató tárlatot is. 250 darab régészeti tárgyat láttam – ezeket restaurálni hozták Európába és kiállították. A mi nagyszentmiklósi kincsünkre emlékeztető afgán alkotások is igazolják, hogy milyen értelmetlenek a háborúk és mi minden pusztulhatna el az emberiség közös hagyatékából.

Hanga Éva, Hollandia

Hamar Dániel

A Muzsikás együttes

Kossuth díjas énekes és a Takács-kvartett lépett a holland közönség elé.

A magyar művészek A cimbalomtól a szonátaig című közös műsorában Bartók és Kodály gyűjtötte erdélyi dallamok csendültek fel Sipos Mihály /hegedű/, Pórtelki László /hegedű és lant/, Éri Péter /althege, fuvola és mandolin/, Hamar Dániel /mélyhegedű és gordonka/ tolmácsolásában. Sebestyén Márta cso-

sikerrel, melyet én, bár évtizedek óta hangversenylátogató vagyok, még nem éltem meg. Leírhatatlanul büszke voltam magyar művészeinkre Amszterdamban. A szünetben néhány mondatot váltottam velük. Elmondták, nagy megtiszteltetés számukra az amszterdami szereplés. A Muzsikás hagyományos magyar népzénet játszik, amit, természetesen, nem szabad összekeverni a cigányzenével. A hagyományos hangszerekkel együtt használt fuvola, mandolin és citera különleges színezetet ad muzsikájuknak. Elsősorban azokat a műveket játszották, melyekben a szerzők a magyar népzenei örökséget használják fel. Ezért szerepel repertoárjukban Kodály, Bartók, Kurtág vagy Ligeti. Ez a muzsika biztosított számukra belépést a világ valamennyi, nevesnek számító koncerttermébe. A holland sajtó Sebestyén Mártáról, a „magyar népzene királynőjéről” nagy elismeréssel ír. Közlik, hogy Sebestyén Márta édesanyja zenetanár, Kodály Zoltán tanítványa volt, vagyis lánya a szülőháza zenéjét az anyatejjel szívta magába, s - a „magyar nemzet lelkét” énekli meg. Fellépésén tombolt az amszterdami közönség, nem akarták leengedni a színpadról.

A Felvidéki Rockszínház Szatmárnémetiben

Legaktívabb rockszínházunk ezúttal nem teljes felállásban, hanem kamara változatában, hat szereplőjét felvonultatva mutatkozott be a 16 templom városában, Szatmárnémetiben. Kerekes Levente, Sas Tibor, Kiripolszky Péter, Bedöcs Imre, Somogyi Márta és Karkó Henriett az általuk énekelt rockoperákból készített, bő egyórás előadással kereste fel az ottani magyarokat koratavasszal. Ezek, mint tudjuk, vallási ihletettséggű művek: Szent István, Mária, Jézus és más szakrális személyek szóban-zenében megjelenített, a kereszténységet jelképező alkotások.

Karkó Henriett, a Felvidéki Rockszínház vezetője: Szatmárnémetiben a helyi színház művészeiből alakult Ady Endre Társaság – elnöke Tóthpál Miklós - volt a meghívónk – ők minden esztendőben műsorokkal emlékeznek a Himnusz születésére, Ady Endre halálára és Wass Albert születésének évfordulójára. Az idén mi voltunk a vendégek. Két helyszínen adtuk elő műsorunkat – Szatmárnémetiben a gyönyörű bazilikában, amely kb. egyharmada az esztergominak és a nagykárolyi templomban. Ott is tágas istenházában énekeltünk – nagyobbban, mint a komáromi A Szent András templom. A szatmárnémeti bazilika mellett van a püspöki palota – abban is jártunk, Schönberger Jenő püspök atya vendégei voltunk. Láttuk azt az oltárt, amely előtt Petőfi Sándor és Szendrey Júlia megesküdött. Mindkét előadásunkon megteltek a templomok, így minden remény megvan rá, hogy a kapcsolat tartós marad. Legközelebb május végén utazunk erdélyi barátainkhoz. Utunk néhány tanulsággal is szolgált – tapasztalhattuk például, milyen jelentős az egyházak ereje, ha élnek önállóságukkal. Romániában az egyházak megőrizték függetlenségüket és részesei a kulturális eseményeknek, mint ahogyan az esetünkben is történt. Templomban állítottuk ki a világjáró búcsi, felvidéki népviseletbe öltöztetett babákat is, amelyek szintén nagy sikert arattak. Búcs kapcsán elmondtuk vendéglátóinknak, hogy a szatmárnémeti születésű Katona Mihály ebben a községben, van eltemetve a jeles tudós lelkes nevét viseli a magyar iskola, így most egy újabb szál köt össze bennünket.

/j/

Pozsony mártírja: Bikszárdy Vince

Hatvannyolc éve a koratavaszi napokban történt a tragédia. A szlovákiai magyarokat tömörítő Esterházy-párt egyik önzetlen pozsonyi vezetője, Bikszárdy Vince magyar fiatalok élén a kedvelt kirándulóhely, a Vaskutacska felé tartott. Az akkori időkben létrehozott Hlinka-gárda és az engedélyezett német fegyveres önkéntesek mintájára a magyarok is úgy vélték, hogy az összetartozás és a közösségi szellem ápolására szintén ildomos, békés szándékú, önvédelmi demonstrálásra mozgósítani az amúgy is szétzilált magyarságot. Hiszen előfordultak fizikai támadások pozsonyi magyarok ellen, melynek kiváltó oka volt, ha magyar jelvényeket, Bocskai kendőt viseltek a lányok.

Az előzetesen bejelentett vasárnapi kivonulásnak közel kétezer résztvevőjét - a vörös hidat elhagyva - két oldalról, s a magaslatokról is Hlinka-gárdisták fogták közre (egyesek szerint ukrán Szics-gárdisták is lehettek, kikben forrt a bosszú, mert Kárpátalja visszatérével kiszorultak onnan.) A kelepcebe a magyar csapat mit sem sejtve egyszerűen besétált! Állítólag Peéry Rezső, s más ismert vezető személyiségek is ott voltak, de a hivatalos felszólításra Bikszárdy jelentkezett vezetőként. Őt az egyenruhások elvezették, a meghunyászkodott magyar tömeget pedig szétesztették. Az akkor 45 éves, életerős Bikszárdy további sorsát máig nem tekinthetjük tisztázottnak. A börtönben kiállított jelentés szerint másnap önkézzel vetett véget életének. (Nyakkendőjével akasztotta fel magát.) A Magyar Párt részére engedélyezett szakértői csoport a börtönjelentést kétségbe vonta, hiszen tapasztalták, hogy az áldozat kezei össze voltak roncsolva, s így csaknem bizonyos, hogy agyonverték. Ideje lenne megtudni, hogy miért és kik tették ezt vele? (Csaknem úgy járt mártírunk, mint Pottkay János óturai bírósági elnök, akiről pontosan tudjuk, hogy kezét-lábát lemetszve megégették Hurban-papék, mert védte a város kasszáját; ez jelenleg is olvasható sírkövén a budatíni lovasszobor ellenében). E sorok írója Bikszárdy lányától és unokájától sem tudott meg többet. Szomorú, de igaz: az unoka, aki 1943-ban született, megkeseredett, nem vállal közösséget

nagyapja szellemiségével és velünk, tisztelőivel.

Pavol Čarnogurský ígéretét, hogy utánanézz az esetnek - a halála akadályozta meg. Úgy tűnik, hogy reciprocitás lehetett Nagysurányért. A frissen Magyarországhoz visszatért, többségében szlovák városkában, felhécelt tömeg provokációjára véletlenül, zavarában egy határőr kiskatona golyója oltotta ki Mária Kokosová életét.

A pozsonyi parlamentben gróf Esterházy János képviselő interpellációjára Bikszárdy rejtélyes halálát illetően nem kapott választ.

Temetésén a Szent András temetőben ezren vettek részt. A temető falain is emberek csüngtek. A résztvevők szerint lovasrendőrök ugrasztották szét a temetőn kívül rekedteket. Az elhunytat a Magyar Párt saját halottjának nyilvánította és felhívta híveit, hogy a gyász jeléül egy hétig tartózkodjanak minden vigasságtól. A gyászbeszédet Esterházy tartotta. A síremlék Bártfay Tibor apjának munkája - ma is megvan a temető kápolna mögötti főút bal oldalán, gondozatlanul.

Bikszárdy életének jelentős állomásait még mindig kevesen ismerik. 1894. június 2-án született Pozsonyban. Négy középiskolai osztály elvégzése után 1913-ban a monarchia elit iskolájába, a tengerészeti kadétiskolába vonult be. A világháború alatt számos hősi csatában helytállt, bátorságát három magas kitüntetéssel jutalmazták. A szerencsétlen sorsú Szent István csatahajó katasztrófájakor lélekjelenlétével mentette meg számos tengerészbajtársa életét! Családja, barátai körében mindig szeretett visszaemlékezni a tengerészetre, bizonyítva, hogy a magyar tengerész soha nem

Zilizi Tihamér Bikszárdy Vince sírjánál

tagadja meg önmagát, ha a régi magyar tenger megfogja a lelkét.

A civil életbe visszatérve is kötelességtudás és szaktudás jellemezte. Az Atlon moziban operatörként dolgozott, s a mai Szabadság-tér közelében, az akkori Kutik utcában lakott családjával. Az 1938-as pozsonyi községi választásokon a Magyar Párt listájának harmadik helyén indult, mint a munkások képviselője lett megválasztva. A képviselőtestület azonban az ismert események folytán nem állt össze. A bécsi döntés után Bikszárdy azok közé tartozott, akik a legderekasabban kivették részüket a magyar szervező és alkotómunkából. Helytállt élete legutolsó pillanatáig. Kívánatos lenne magasabb szinten adózni a mártír Bikszárdy Vince emlékének! Szakértő kutató is feldolgozhatná életét.

Zilizi Tihamér

A kassai Romathan Színház ürügyén

A kassai székhelyű Romathan Színház tavaly volt 15 éves. Vele kapcsolatban sokszor elhangzik, hogy Közép-Európában az egyetlen, s hozzá hasonló is csak Moszkvában van. Különösen a hatalomban lévő politikusok hivatkoznak vele, ezzel is bizonyítva, hogy honi viszonylatokban mennyire elől járunk a roma lakosság felzárkóztatásában és igényeinek a kielégítésében. Ha azonban alaposabban elemezzük a szlovákiai roma lakosság és a Romathan Színház helyzetét, akkor ugyanarra a következtetésre jutunk: mindkettő a szlovákiai demokrácia mostohagyereke és gondjaik megoldására csak látszatintézkedések születtek!

A Romathan szó szabadabb értelmezésben olyasmint jelent, hogy: „roma ház”, „roma lak”. A neve ellenére mégis – egy ide kívánckozó szófordulattal – azt kell mondani, hogy: a Romathan Színház hajléktalan! Igen, az, mert ideiglenes helyén, a Štefánik utcában csak próbaszoba van, s bemutatóikat mindig másutt tartják meg. Hol a Thália Színházban (elismerés és köszönet a kisebbségi szolidaritásért a Thália vezetésének!), máskor Eperjesen a Duchnovics Színházban, illetve egyéb helyeken Kassán: a volt Dukla moziban, a Dominikánus téren, ami jelenleg Gallery (Cinefil) moziklub. A Romathannak gyakran felróják, hogy nem klasszikus színház; műsorában kevés az epikus és drámai elem, inkább dominál a zene és a tánc. Ebben van igazság, de hoppon maradnánk, ha színházainktól csak a klasszikus drámákat várnánk el. A közönség igényli a zenei és táncelőadásokat is, példa erre a Szlovák Nemzeti Színház frenetikus Táncház produkciója. A Romathan pedig a zenét és táncot a legmagasabb fokon műveli, amit igazolnak hazai és külföldi sikerei. Nekünk, magyaroknak, is lehet hiányérzetünk a színházzal kapcsolatban, mert a magyar nyelvterület roma hagyomá-

nyaiból ritkábban válogatnak /kivétel: Czinka Panna/, pedig ilyen produkciókkal eredményesebben szerepelhetnének Dél-Szlovákiában, Magyarországon, Erdélyben, Kárpátalján és a Vajdaságban. S azt is jó lenne tudatosítani az intézmény vezetésének, hogy Kárpát-medencei kisugárzásuknak elengedhetetlen feltétele a magyar hagyományú roma kultúra beemelése a dramaturgiába! Az pedig természetes igény, hogy honlapjukon – www.romathan.sk – a szlovák, német, angol és lengyel szöveg mellett ott legyen a magyar is! A roma színház kapcsán nem kerülhető meg a szlovákiai roma társadalom helyzete sem, amiről még biztos számadataink sincsenek. Azt tudjuk, hogy a 2001-es népszámlálás alkalmával 89 920 vallották magukat roma nemzetiségűnek. Ennél többen vannak, sokkal többen. A volt kormánybiztos, Klára Orgovánová kimutatása szerint 2005-ben Szlovákiában a romák száma meghaladta a 400 ezret, ami a lakosság 7,5%-át tette ki. Szakértők azt jósolják, hogy az évtized végére ez a szám elérheti az 550 ezret, ami a lakosság 10 %-át jelenti majd. Egyben növekedik azoknak a településeknek a száma Gömörben, Szepességben, Sárosban, Zemplénben, ahol a lakosság több mint a fele, háromnegyede (néha annál is több!) roma. Közben minden kormány biztos receptekkel rukkol elő, amiből végül csak látszatkezelés lesz – amolyan patyomkiniáda! Emlékszünk még az előző rendszerben az összeszerelhető romatelepi óvodákra? Gyors megoldásnak tűnt, aztán néhány év után kiderült, hogy egészségtelenek, mert sugárzó anyagot tartalmaznak... Vagy itt vannak a mostani közmunkák, ami tartalmában és megvalósulásában amolyan hályogkovács kezelés. Néhol arra szolgál, hogy a polgárok által kiutált polgármester ezzel korrumpálja újraválasztásához a romákat. Igen, a

roma lakosság helyzete az ország első számú problémája, ami már olyan méreteket ölt, hogy a politikusok - talán mi is - nem merjük bevallani. Higgyük el: sokkal nagyobb a probléma, mint amikor egy kirívó eset kapcsán magunk is beleborzadunk az egyre növekvő feszültségek elszaporodásába. Figyelmeztető volt 2004! Mert a megoldás feltétele nem /csak/ a pénz, az uniós milliók és milliárdok, hanem: az empátia! Ez pedig nincs, s ami még van is, az is egyre csökken. Ezt igazolják a legújabb felmérések. Közben a napi feszültségek növekednek: Gömörben, Abaújban, Szepességben, Zemplénben és máshol. Az embernek néha az az érzése, hogy a probléma már a megoldhatatlanság határán van...

Máté László

Felvételek a Romathan Színház előadásaiból (www.romathan.sk)

Friedrich Klára: Rovásírásos lándzsavég a Komáromi Duna Mente Múzeumban

A lándzsavégről Ferenci Géza Székely rovásírásos emlékek c. könyvében (Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 1997) olvastam. A szerző 27 tárgyat, köztük a lándzsavéget a „Gyanús, hamis, tévesen székely rovásírásos szövegként számontartott és nem létező emlékek” c. fejezetben említi. A felsoroltak között azonban vannak olyanok, amelyekről nem szabad látatlanban ilyen határozottsággal elítélően nyilatkozni, mert képzett szakemberek látták, tanulmányozták ezeket, állapították meg valódiságukat.

Ilyenek pl. a Csallány Dezső régész által vizsgált és megfajított leletek. Ezek közül a Margitszigeti követ a Budapesti Történeti Múzeum restaurátorával és Szakács Gáborral alaposan megvizsgáltuk és mi is arra a következtetésre jutottunk, hogy nem XIX.-XX. századi hamisítvány. (Bővebben: Friedrich - Szakács: Kárpát-medencei birtoklevelünk, a rovásírás, 2003, 92. old.) Ugyancsak a Túróci Fakönyv körül kirobbant XIX. századi vitát a Fakönyv eredetiségét vallók javára látszanak eldönteni az Archeológiai Értesítő 1913-as évfolyamának 469. oldalán olvasható gondolatok. A XVIII.-XIX. században ugyanis az a téves vélemény alakult ki, hogy a rovásírást csak Erdélyben használták, ezért sütötték a Felvidéken megtalált Túróci Fakönyvre a hamisítvány bélyegét. Bél Mátyás evangélikus püspök és polihisztor a XVIII. században, Erneyi József néprajzgyűjtő a XX. században a felvidéki, Madarassy László néprajzgyűjtő pedig az alföldi leletekkel bizonyította a rovásírás elterjedtségét és általános használatát az egész Kárpát-medencében.

A lándzsa vagy „lánca” szóban a Zs és CS hang jelenléte ősi, magyar eredetet bizonyít. Ezt a szót a rómaiak a hunoktól „lancea” formában vették át pannoniai tartózkodásuk idején, a IV.-V. században. A Tolnai Lexikon (1928) szerint a lándzsa dőfésre, szúrásra használt támadó fegyver, amely 3-6 méter hosszú fanyél végére erősített 15-30 cm hosszú, hegyes, kétélű pengéből áll. Válfajai a könnyű dsida és a nehezebb kopja. A rövid hajító dárdát, a gerelyt, mint lovassági fegyvert a magyarok ismertették meg Nyugat-Európával. Így alakultak ki önálló fegyvernemként a francia lanciers, a német ulánusok, a lengyel dsidások s a magyar kopjas huszárok, akik egészen a XVII. századig

a könnyűlovasság mintaképei voltak Európa szerte. A lövőfegyverek elterjedtével a lándzsa mindinkább kiszorult a használatból. Szász Béla A hunok története, Attila nagykirály c. könyvében (1943, Gede testvérek BT. 2001) A hún fegyverzet c. fejezetben ezt írja: „a kínai krónikás elbeszéli, hogy a húnok fő fegyverei a nyíl, a kard és a lándzsa.” Sebestyén Gyula néprajzkutató A rovás és rovásírás c. könyvében (1909, Püski, 1999) mutatja be a Koweli Lándzsavéget, amelyet 3.-4. századnak határoztak meg és germán runafeliratot hordoz.

ban már a múzeum gyűjteményében volt. A gyarapodási napló, amelyből a lelőhelyet megismerhetnénk, a második világháborúban elpusztult. A vas lándzsahegy 495 mm. hosszú, ebből 139 mm. a nyélbemenet. Ennek alsó harmadában két rész átkerülő szalaggal volt díszítve, ebből csak a vágófelülethez közelebbi őrződött meg. Az átkerülő szalag és a vágófelület között hosszanti irányban négy erősen nyújtott téglalap alakú írásjeles rézlemezke helyezkedik el. Méreteik: 50,4x7,6 mm., 54,9x7,8 mm., 44,8x7,7 mm., és 29x7,8 mm. Ez utóbbi-

A komáromi Duna Mente Múzeumban lévő lándzsahegy régészeti leírását Nevizánszky Gábor 1978-ban készült tanulmánya alapján foglalom össze, amelyet Paterka Pálnak, a múzeum régészének köszönhetek. A tárgy 1903-

ből hiányzik egy darab, mint a méretkülönbség is mutatja. A lelet korát Nevizánszky Gábor a párhuzamok segítségével a XIV.-XV. századra helyezi. A párhuzamok között felsorol egy Trencsén közelében, a Vág folyó medréből

származó, vágófelületének mindkét oldalán „vésett mintás” rézlemezket hordozó lándzsavéget. A rézlemezék beültetésének módja és a méreteik hasonlóak a komáromihoz. A krakói királyi palota gyűjteményében két párhuzam is található, hasonló méretű beültetett rézlemezékbe vésett szöveggel. A Dél-Morva Dolné Vesteniceből és Neszmélyből is említenek hasonló lándzsahegyeket. Nevizánszky az írásjelekkel kapcsolatban megállapítja, hogy 18 egyszerű és összetett jel különböztethető meg, de a töredék hiányzó betűi miatt ez lehet húsz is. Feltételezi, hogy székelyek, besenyők, kunok is használhatták e jeleket. Forrai Zsoltot, erősáramú villamos üzemmérnököt, igazságügyi szakértőt, Forrai Sándor írástörténészt, rovásírás-kutatót fiát kértem meg, mondjon véleményt számítógépen megjelenített fényképek alapján a lándzsavegről: „A fotón látható részlet szerint a XIV. században szokványos meleg kovácsolási technológiával készülhetett a lándzsahegy. Ez a melegkovácsolási technológia akkoriban és egészen az iparosodás beindulásáig közismert megmunkálási technológia volt. A megmunkálendő vasat faszénparázsba téve izzították, majd üllőn kalapáccsal a kívánt módon és mértékben munkálták meg. A kovácsok munkája nagy szakértelmet és tekintélyes fizikai munkát igényelt, amelynek következtében elismert, megbecsült helyet foglaltak el az akkori társadalomban. Jelen lándzsahegy anynyiban tér el a szokványostól, hogy két bronz betétet is találhatunk rajta. A vörösréznek tűnő betétek valójában ónbronzzal kiöntések. A tiszta vörösréz öntészeti szempontból kedvezőtlen tulajdonságú, ezért az akkoriban szokványos ágyúharang-dísz tárgy öntészetéhez a jól önthető ón-réz ötvözetet használták. Ezt nevezik ma ónbronznak, melyet ma is használnak pl. harang öntészeti és hasonló célokra. A lándzsa testen a betétek helyét egy hideg bélyeg beütésével a feltüzesített testbe ugyancsak melegkovácsolási technológiával alakították ki. Az így kialakított fészket utána kiöntötték ónbronzzal. Ennek a megoldásnak kettős célja lehetett:

- Díszítő, megkülönböztető jelzés a hordozójának,
 - A vasnál nagyobb fajsúlyú ónbronzzal betétek megnövelik a tárgy kinetikai energiáját, a súlypontot jobban előbbre viszik, ezáltal javul a találati pontosság, megnő a dobási hatótávolság.
- Mindezekből arra lehet következtetni, hogy hordozója tehető, a harci szerszámaira gondosan ügyelő harcos lehetett.” Feltételezésem szerint a lándzsahegyen a magyarok és elődnepeik által is használt, napjainkban közismert nevén székely-magyar ro-

vásírás van. A felirat készítője, vagy megrendelője gyakorlott rovásíró lehetett, mert ötletes rövidítéseket, összerovásokat (ligatúrákat) alkalmazott. A négy lemezke 22 teljes és egy töredékes jelet hordoz, ezekből 13 összevont jel. Teljes kiírással, a ligatúrák felbontása után 51 jeltől állna a szöveg. Talán két jel lehetett még a kitört darabon is. A feliratok a hagyományoknak megfelelően jobbról-balra olvasandók. A rovó az összerovásoknál néhány betűt nem csak jobbról-balra, hanem fejjel lefelé is fordított. A betűk a vágófelület irányából a nyél felé sorjáznak, a tulajdonos tehát a bal kezében tartotta a lándzsáját. Leggyakoribb magánhangzónkat, az E-t mindenütt kihagyta. Hogy melyik az első lemezke, azt a fenyőfa (életfa) jelzi. A következőkben a ligatúrák felbontása utáni teljes kiírást és a latin betűs átírást közlöm:

A lándzsa tulajdonosa tehát fegyverét dicséret szöveget készített, vagy készíttetett, erős, sebes sashoz hasonlítva azt. Az összerovásokat és a

betűk megfordítását a titkos, varázsige jellegű szöveg indokolja, amellyel a harcos fegyverének erejét és saját bátorságát kívánta fokozni. A rovó a K hangok lejegyzésére a több rovásírás-kutató által a mély hangrendű magánhangzókhoz (á, a, o, u) rendelt 1 jelet hasz-

nálta a 2. és 3. lemezen az A és O mellett. A 4. lemez az „E” jellel kezdődik, amelynek balra nyitott változata a rovásírásban „P” hangértékűnek ismert. Forrai Sándor Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig c. könyvének (Antológia Kiadó, 1994) 365. oldalán azonban Szekeres Lajos parajdi sóbányász és fadaragó székelykapuján „L” hangértékkel látható.

Ez a példa bátorított fel arra, hogy jelen megfejtésben „L” hangértéket tulajdonítsak neki. A 2. és 4. lemezen a megfejtetlen szövegészlethez és a kérdőjellel jelzett betűre nem kerestem mindenáron olvasatot. Jelenleg nem találok erre a jelcsoportra magyarázatot és párhuzamot. Úgy gondolom, hogy jobb egy megfejtetlen szöveg, mint egy rossz megfejtés, amely tévútra viszi a későbbi próbálkozásokat. Ugyanezen a két lemezen lévő latin R betűhöz hasonló jel a germán runák között is szerepel.

E jel indított arra, hogy megvizsgáljam, nem runafeliratról van-e szó. A 24 runából formailag 13 azonos a rovásírás betűivel, hangértékben azonban nem egyeznek. A runafelirat lehetőségét elvettem, mert ott az összerovások ritkaságnak számítanak és egyszerűek, valamint a lándzsavegen lévő több jel nem kapcsolható egyik runasorhoz sem, ellenben az ősi magyar rovásírás betűsorába mindegyik beilleszthető, csupán a kérdőjellel megkülönböztetett betű hangértéke bizonytalan. Szakács Gábor szerint ez az É hang rovásjele. Igen valószínű, hogy a 4. lemez a bal oldalán a kezdő életfa mintához hasonlóan, valamilyen díszítést hordozott befejezésként, lezárásként. Talán éppen emiatt törték ki és amulettként viselték tovább. A lándzsaveg állapota, sérülései, hiányai arra utalnak, hogy nem vitrinben tartotta tulajdonosa. A harcosok fegyvereiknek gyakran tulajdonítottak védő varázserőt. Erre utalnak az olyan híres kardok, mint Attila hun nagykirályé, vagy Siegfried germán király Balmung-ja és Arthur király Excalibur-ja. Több mondában olvashatjuk, hogy a hős lándzsájával vizet fakaszt a sziklákból. Ipolyi Arnold Magyar Mythológiájában (1854, Európa, 1987) írja, hogy a megszemélyesített Hajnal két szál lándzsával töri át a sötétséget. A germán-kelta szokások között említi, hogy a legbátrabb harcosok, halálukat érezvén, lándzsahegyvel jelöltették meg magukat, hogy a Valhallában, a hősök csarnokában előnyösebb elbírálásban részesüljenek. A legkülönbözőbb korokban és társadalmakban szokás volt csata előtt a fegyverek megáldása. Hódító háborúk esetén ez igen álságosnak és képmutatónak minősíthető. A komáromi lándzsaveg tehát szaporítja hiteles felvidéki rováslemlékeink számát és bizonyítja, hogy ősi írásunk az egész Kárpát-medencében elterjedt volt.

Akire azt mondjuk: vérbeli tehetség

Priskin Tamás

Írásunknak már a bevezetője sem mindennapi: az ITTHON tulajdonába került egy olyan focilabda, amelynek szellemi értéke – számunkra legalábbis – felbecsülhetetlen, s amelybe sohasem rúg majd bele senki! Történt ugyanis, hogy március huszonehatedikén a Pozsonyi Casinóban az ottani magyarok kedvelt találkozóhelyének vendége volt Lezsák Sándor, a Magyar demokrata Fórum alapítója, a Lakiteleki Népfőiskola megálmodója, a Magyar Országgyűlés alelnöke. Lezsák Sándort előadni hívták egykori koronázó városunkba. A nevezetes esemény majdnem az egész szerkesztőségünket Pozsonyba vonzotta. Jól tettük, hogy jelen voltunk, hiszen izgalmas, eredeti közlésekkel teli, Lezsák Sándor szinte egész életét felvillantó előadásának voltunk a tanúi. Külön öröm, hogy a nemzeti Fórum elnöke, akinek a múltó évekkel költői életműve is gyarapodik – megvallotta a határon túli magyarokhoz fűződő többévtizedes kötődését.

Lezsák Sándor három ajándékkal érkezett Po-

zsonyba: ezek egyike szerkesztőségünk tulajdona lett – az a bizonyos focilabda, amelybe nem fog senki belerúgni, hiszen a gömböt híres magyar sportemberek – Faragó Tamás, Buzánszky Jenő, Kokó, Schmitt Pál, Földi Imre és mások,

illetve Orbán Viktor volt miniszterelnök aláírásai díszítik. Az ajándékozó arra gondolt, hogy ha a labdát olvasóink körében elárverezzzük, pénzhez juthatunk s talán enyhülhetnek az ITTHON anyagi gondjai. Mi azonban másképp cselek-

szünk: rendre felkeressük az autogram tulajdonosait és írunk róluk, a labdát pedig megőrizzük, az olvasókkal való találkozásainkra azonban magunkkal visszük, hadd gyönyörködjön benne más is.

E bevezető után következik Priskin Tamásról szóló írásunk, mivel a két téma összefügg. Tamás is a focilabda szerelmese, akit már Roland Máttheus, a német válogatott világhíressége, egy időn át a magyar nemzeti tizenegy szövetségi kapitánya is vérbeli tehetségként jellemzett.

Képünkön Lezsák Sándor (jobbról) a Pozsonyi Casinóban. Az ajándéklabdán középen Orbán Viktor kézjegye.

Priskin Tamás

Komáromban született 1986 őszén: az idén tölti be huszonkettedik évét, ám máris nemzetközi hírnév csatár, aki 67 első osztályú mérkőzésén 24 gólt lőtt 2000 és 2006 között a Győri ETO FC színeiben, s aki jelenleg a világ egyik legszínvonalasabb bajnokságában szerepel Angliában a Watford együttesének tagjaként. 2006-tól új csapatban 36 meccsen ötször volt eredményes. 2005-től a magyar válogatott keretének tagja – a nemzeti színekben 16 találkozón lépett pályára és 6 gólt ért el.

Tamás tíz esztendősen került szülővárosa klubjához, az FC-hez, ahol négy éven át, 2000-ig játszott, innen szerződött Győrbe. Már Komáromban feltűnt mindegyik szakembernek és szurkolónak, hogy Priska – ez Tamás beceneve – rendkívüli képességekkel megáldott labdarúgó. Jó felépítésű, fűrge észjárású, kiválóan ismeri fel a helyzeteket, pontosan rúg és a foci a mindene – jellemezték Priskin Tamást, aki tizennégy esztendősen „kinőtt” a komáromi kölyök és serdülő csapatokból. Érezte ő is, tudta Vankó Imre, a nevelőapja is, hogy Tamásnak a labdarúgás lehet a jövője, ha olyan körülmények közé kerül, melyek biztosítják nyugodt, folyamatos fejlődését. Ez az egyesület a határom túli Győri ETO lett. Priska bebizonyította, hogy jól alkalmazkodik az új környezethez és már tizenévesen a felnőttek között is képes bizonyítani, olyannyira, hogy tizenkilenc évesen a válogatott címeres mezét is magára öltötte. Ehhez az is kellett, hogy ugyanazon esztendő tavaszán megszerezze a magyar állampolgárságot a szlovák mellé.

Győrből aztán Angliába szerződött, ám a Watfordban nem szegődött mellé a szerencse – az utóbbi időben a kispadot melegíti. Kérésére kölcsönjátékosként a Preston North End együttesében játszott márciusban – itt ismét lőtt gólt, de érezte, hogy a hosszabb kihagyás nem tett jót a formájának. Ne feledjük: minden pályafutáshoz szerencse szükségeltetik. Priskin Tamás Angliában is sportszerűen él és edz, de a vezetőedző – Boothroyd úr – egyelőre nem neki biztosít játéklehetőséget. Tudjuk viszont azt is, az akarat meghozza a gyümölcsöt és Priska ismét lövi majd a gólokat, hiszen jó testalkatú, 185 cm magas játékos, akit – és ez nagy kegyelme a sorsnak – ezidáig elkerültek a komoly sérülések. (Ez nem jelenti azt, hogy kesztyűs kézzel bánnak vele az ellenfelek – egy-egy nagy csata után bizony az ő lába is vérzik és fájnak a rúgások.)

Együtt a család.
A felvétel egy budapesti mérkőzés után készült

Családi háttér

Priskin Tamás családja – édesanyja, nevelőapja és két testvére Komárom belvárosában él. Azazhogy már ifjabb Vankó Imre, az öccs is ritka vendég otthon – ő is a Győri ETO FC tagja és őt is az ígéretes tehetségek között tartják számon: most éppen annyi esztendő, mint amikor a bátyja Győrbé szerződött. Vankóéknál külön szobában, gyönyörű vitrinben láthatók a két ifjú sportember kupái, a legjobb játékosnak kijáró díszes érmek és egyéb ereklyék. Vankó Imre példásan „könyvel” minden mérkőzést és minden gólt, időrendbe rakja a gyerekekről megjelent cikkeket, gyűjti a fotókat és féltve őrzi azokat a mezeket, melyeket Tamástól folyamatosan megkap. Ottjártamkor úgy éreztem, hogy a szülők kiváló háttérrel tudnak biztosítani mindhárom csemetéjüknek – a középső lánynak

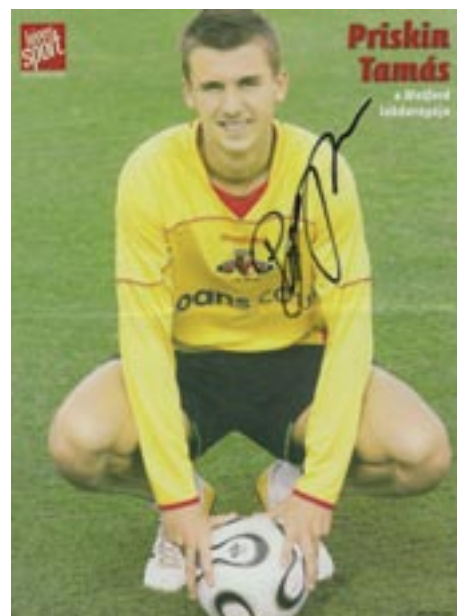
is. Sok mérkőzésen ott vannak és szurkolnak a fiaiknak. A nevelőapa időnként

Tamás és öcsse, Imre

pár napot Angliában tölt, hogy Tamás a megszokott hazai, magyaros ételeket fogyaszthassa. Örülünk hát mindannyian a fiúk sikerének és szurkoljunk mindketőjüknek, hogy teljes mértékben kibontakozhasson tehetségük, ne érje őket sérülés és egyszer, ha ismét komáromiak lesznek – itthon adják át az idegenben megszerzett tapasztalatokat az utánuk jövőknek.

/batta/

MAGYAR 3-1 OLASZ

happesat
sport

HÍRŐS VÁRTERMINÉK,
HUNGÁR LACERÉ
JANOSI & CO.
HÍRŐS SPORT 2007-TEL

2007. 08. 22.

II. „ÖRÖKSÉGÜNK” Regionális kulturális és közművelődési rendezvény Kéménden 2008. május 24.

Tervezett program:

- 13.00 Vendégek és a szereplők érkezése a kultúrházba
- 14.00 Konferencia a kultúrházban
Megnyitó- Benfői László polgármester
Megemlékezés Várkonyi Hildebrand Dezsőről, falunk szülöttéről
Előadók:
- Prof. Dúró Lajos
a Szegedi József Attila Egyetem nyugalmazott tanszékvezető professzora
- Kun Ferenc, a Rákóczi Szövetség alelnöke
Emléktábla avatása az Emlékparkban
Szónok: Dr. Rókuszfalvy Pál professzor
- 15.00 A kedves vendégeket és a szereplőket az esztergomi kis vonat szállítja Iszomfalvára
- 16.00 Nemzetközi folklórfesztivál Iszomfalván (pincefalu)
Fellépnek:
Hétszínvirág néptáncgyűttes, Jászapáti Váralja néptáncgyűttes, Esztergom, Kincső Gyermekek és Ifjúsági Néptáncgyűttes, Zseliz Iglice néptáncsoport, Szógyén A kurtaszoknyás falvak hagyományörzői
- 18.00 Táncház a párkányi Varjos zenekarral.
- 20.00 Nótáest
Nótáznak régióknak énekesei.
A jó hangulatról Anyalai Pepes Sándor zenekara gondoskodik

A nap folyamán nyitott Tájház és nyitott pincék várják a kedves vendégeket!
A rendezvény védnöke
Farkas Iván parlamenti képviselő,
az MKP OT elnöke.

Csallóközi Táncház Találkozó és Néptáncfesztivál
Nagymegyer Szlovákia
2008

Program:

Táncház Találkozó

május 17.

10:00-től	Kapuvár
10:30-tól	Tűzoltók I.
11:00-től	Csalójtó - Korpás Éva és zenekarának koncertje
12:00-től	Tűzoltók II.
12:30-17:30-ig	Tánctanítások
18:00-től	Néptáncgála I. Ciralom Néptáncgyűttes - Bácskatorpalya és a Szerkálós Néptáncgyűttes - Kolozsvár
19:00-től	Szűnyegtánc - Lakatos Róbert és a Rév zenekar koncertje
20:35-től	Néptáncgála II. Ifjú Szilveszter Magyar Táncgyűttes műsora
21:30-tól	Táncmulatság

Az egész nap folyamán kézműves foglalkozások, kirakodóvásár, folklócsma.

Néptáncfesztivál

május 18.

15:00 - Menettánc útvonala:
Teremdföld - fűdő parkoló - Kurtaszoknyás utca - Helyedoslav utca - Vadsza utca - Zseliz utca - Fűdő utca - Barsók Béla tér - Szent István utca - Zsinda udvar
Fesztivál gálaműsora

17:00

Az egész nap folyamán kirakodóvásár, folklócsma.

További információk a www.csallokozitervlap.hu oldalon.

Támogatóink:
Esztergom és Környékei Polgármesteri Hivatala, MKP OT - program kulturális népszerűsítésének keretében 2008.

 www.felvidek.ma

Az első szlovákiai magyar hírportál
Friss hírek, információk, vélemények!

A Pozsonyi Casino műsoraiból:

Klarissza (Klariská) utca 7.

A PC kedden, csütörtökön, szombaton 16.00-tól 21.00-ig üzemel. Kapucsengő: PC / telef.: 544 10 395 (16.00-tól 21.00-ig)

2008. április 22. kedd 18.00

Dr. Iván László professzor, neurológus, pszichiáter, gerontológus, a Semmelweis Egyetem professzor emeritusa Fennmaradásunk esélyei és kockázatai: a 3 nagy robbanás címen tart előadást a Casinóban. Előadásának lényege a demográfiai, öregedési és információs robbanások következményei: időződés és fogyatkozás nemzedéki transzfer-válsággal. Kormányzati, szakmai és civil feladatok, a demokrácia fedőnévű rendszerzavarok idején.

Előadónk alapítója és vezetője a Batthyány Strattmann László Idősek Akadémiájának.

2008. április 24. csütörtök 18.00

Prof. PhDr. Mészáros András, PhD a Casinóban. Szerelem – végzet, vagy játék? A szerelem a világirodalomban - című előadásában azzal foglalkozik, hogy miért örök témája az irodalomnak a szerelem? Alapvetően azt a két végletet járja körül,

amelyet egyrészt az antik és középkori, másrészt a modern irodalom tematizált: a szerelem mint kozmikus erő egyfelől, és a szerelem mint játszmaforma másfelől.

2008. április 26. szombat 16.00

Rigele nyomában - sétáinkat folytatjuk Gabron Évával, a Márton temetőben. Találkozunk 16.00 órakor a temető bejáratánál.

2008. április 29. kedd 18.00

Dr. Dobos Ilona ügyvéd a vendégünk, aki egy nagyon aktuális és mindenki számára hasznos témáról, az örökösödési jogról ad elő. Előadónk minden kérdésre válaszol, minden „homályosnak” tűnő paragrafust érthetővé tesz.

2008. május 1. csütörtök – a Casino zárva tart

A Palóc Társaság 2008. április 26-án, szombaton negyedszer rendezi meg a

felvidéki országos rovásírásversenyt

a zselízi Comenius Magyar Tanítási Nyelvű Gimnáziumban,

amelynek megnyitójára és ünnepi műsorára érdeklődőket is szeretettel várnak a helyi társrendezők és támogatók

- 08:00 Kapunyitás
09:30 Megnyitó ünnepség a városi művelődési központban.
A résztvevőket üdvözli Pavol Bakonyi mérnök, Zselíz polgármestere
Köszöntőt mond Mgr. Cserba Katalin gimnázium-igazgató.
Tájékoztató Z. Urbán Aladár, a Palóc Társaság elnöke
Közreműködik a Franz Schubert vegyes kar. Karnagy RNDr. Horváth Géza
Wass Albert és Sajó Sándor versét a gimnázium diákjai mondják el
Műsorvezető Fóthy Noémi diák
10:30 Írásbeli versenyfeladatok, utána:
Készségfejlesztő foglalkozások és szórakoztató időtöltés:
- „Kőbe vésett, fába rótt történelem” – Tarics Péter rovásírás-kiállítás
- A Schubert emlékszoba megtekintése
- Csuhezás Keszegh Ágnes népművész irányításával
- Batikolás Baka Zsuzsa segítségével
- Városnéző séta
14:00 Ünnepi műsor a művelődési házban
Közreműködnek: Kincső néptáncsoport. Vezető: Juhász Sándor
A lekéri éneklőcsoport: Tréfás népdalcsokor Vezető: Benyo Mária
Szakács Gábor dalszerző-énekes, a Forrai Sándor Rovásíró Kör elnöke
Műsorvezető: Fóthy Noémi diák
15:00 Eredményhirdetés
16:00 Hazautazás

A verseny társrendezői: Comenius Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium, Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola

A verseny támogatói: Zselíz Város Polgármestere, Mgr. Cserba Katalin, a Rákóczi Társaság, a Csemadok Zselízi Alapszervezete, az MKP zselízi alapszervezete, a Comenius Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium mellett működő Szülői Szövetség, a MIRA Office, a SZaKC, a Városi Művelődési Központ, a Franz Schubert vegyes kar.

Ezennel megrendelem az ITTHON című havilapot

Név: _____ Dátum: _____

Az intézmény neve: _____

Pontos cím: _____

Darabszám: Egész évre 360,- Sk: Fél évre 180,- Sk:

Elérhetőségeink:

Občianske združenie JEL, Námestie 1. mája 10-12, 815 57 Bratislava

E-mail: itthon.press@gmail.com. Tel: 0905/608777, 0907/177817

Számlaszám: OTP Banka Slovensko 9367044/5200

alíírás, bélyegző

MEGREDELŐLAP

**XVII. Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondók,
Énekelt-és Megzenésített Versek Versenye,
Lírai Színpadok Seregszemléje
Városi Művelődési Központ Rimaszombat, 2008 április 24–27.**

**A Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának
anyagi támogatásával**

**Főszervező: a Csemadok Rimaszombati Területi Választmánya
Szakmai védnök: a Csemadok Művelődési Intézete**

2008. április 24. /csütörtök/ - NYITÓNAP

- 10.30 KGSzT / Kassai Gimnazista SzínjátszóTársulat /
Zalán Tibor: Vigyázat, a tetőn angyalok járnak /mese/
Rendező: Bodon Andrea / színházterem/
13.00 Divadlo poézie Malá scéna v Prešove: Vzrušujúce časy, vendég
VII. kat. – lírai színpadok seregszemléje / színházterem/, értékelés
VI. kat.- megzenésített és énekelt versek versenye /esztrádterem/
17.00 Koszorúzás Tompa Mihály köztéri szobránál
Szónok: Hrubík Béla a Csemadok országos elnöke
Közreműködik: Balázs István előadóművész,
Rák Magda és Ligárt Róbert, Sobotienka fúvószenekar
18.00 Kiállítások megnyitója a kiállítóteremben
19.00 Megnyitó /színházterem/
Megnyitó beszéd: Cifruš István polgármester
Ünnepi köszöntő: Szászi Zoltán, író, publicista
A Kulcsár Tibor- díj átadása
Közreműködnek: Écsi Gyöngyi, Mikola Anikó-díjas előadóművész,
Dráfi Mátyás, Jászai-díjas érdemes művész, az Industria Duo,
valamint a rimaszombati Művészeti Alapiskola növendékei és tanárai

2008. április 25. /péntek/- VERSENYNAP

- 8.00 I.-V. kat. vers-és próza döntője /színházterem/
10.00 a VI. kat. versenyzőinek műsora a Fő téren
14.00 I. – V. kat. vers- és próza döntőjének folytatása
19.00 Fogadás a pedagógusok részére /gömbterem/
20.00 Aranyszámár bábszínház Budapest: A csodaszarvas meséje
Gryllus Dániel és Gryllus Vilmos műsora (Budapest), színházterem
22.00 Fesztiválklub /közreműködik a Sorsvirág kisegyüttes/

2008. április 26. /szombat/ - SZAKMAI NAP

- 9.00 Nyilvános szakmai értékelés /színházterem/
Általános bevezető: /kritériumok, színpadi beszéd – Dráfi Mátyás /
Vers: gömbterem, Próza: esztrádterem
14.30 Tompa Hanvája
15.00 Istentisztelet, koszorúzás Tompa Mihály síremlékénél, a Tompa emlékszoba megtekintése
Közreműködnek: Dráfi Mátyás, a hanvai Női Énekkar, a feledi Pedagóguskórus
15.00 Égtengerúsztató – irodalmi délután Bettés Istvánnal
Közreműködnek: Tóth Zsóka, Juhász László, Juhász Dósa János
19.00 MINDENKI SZÍNPADA - EREDMÉNYHIRDETÉS,
DÍJKIOSZTÓ GÁLAMŰSOR /színházterem/
22.00 Fesztiválklub

Műsorvezetők: Kamenár Horváth Éva, Klein Melinda, Csenger Ferenc

Kísérőrendezvények:

- Szakmai foglalkozások, játékok: Szabó Csilla, Várady Kornélia
A Ferenczy István Irodalmi és Képzőművészeti Verseny – 2008 díjnyertes munkáinak kiállítása
Hegyaljai mesterek Népművészeti Egyesületének kiállítása /Miskolc/
A Madách Posonium Könyvkiadó – Tompa Mihály Könyvesbolt árusítással egybekötött könyvkiállítása
Kézműves foglalkozások a bátkai Izgő-mozgó Kézművesműhely vezetésével
Rikkancs fesztiválújság Zsélyi Kati vezetésével

A műsorváltoztatás joga fenntartva !

Állandó néprajzi kiállítás Paláston Helyi tárlatkalauz

2002 augusztus 10-én állandó néprajzi kiállítás nyílt Paláston, immár a falumúzeum végleges helyén, az 1890-ben épült hajdani római katolikus iskolában, a Palásthy Pál püspök által emelt szép épületben. Fehérre meszelt oszlopos tornáccával, magas ablakaival messziről felhívja magára a figyelmet. A tágas terem egyikében kapott helyet a falu néprajzi anyagának nagyobb része. A tárgyi néprajz gazdag emlékeit már az 1960-as években kezdték gyűjteni, néhány lelkes Csemadok tag (Pásztor József, Kiss István Oroszlány József, Gáll János, Jelen Lászlóné és Blaskó István) irányításával a község lakói. Mindez így aztán kinőtte az adott kereteket.

Az új helyen kialakítottunk egy stilizált háromsejtű lakást. A pitvart festett tányérok díszítik. A füstös konyhát beépített kemencével láttuk el, s itt kaptak helyet a különböző főzőedények és háztartási eszközök.

A tisztaszobában láthatjuk a vánkossal és párnákkal magasra vetett ágyat, melynek jellegzetessége, hogy kialakítottak benne egy alvórészt, ami arra szolgált, hogy a vetett ágyat ne kelljen minden este szétszedni és reggel újravetni, továbbá a „kasznyit” a sublót, melyben szöttesek és összegyűjtött palásti vi-seletanyag látható. Itt áll a Fritz Mátyás hagyatékából előkerült faragott házioltár is. A padlót „rongyoskaszonyeg” díszíti, a falakon régi szentképek, falióra és családi képek láthatók. A bölcsőben babakelengye gyűjteményünk tekinthető meg.

A hátsóházban beépített masina áll, de felállítottuk a működőképes szávát is. Továbbá látható itt faragott lóca, megannyi háztartási eszköz. Az ágy feletti rúd arra szolgált, hogy ruhákat aggadtak rá.

A háztető zsupfedél imitáció. A ház előtt, illetve annak udvarában gémeskút áll. A fészerben régi prés, mozsarak, teknők, gereblyék tekinthetők meg. A gyűjteményben egyébként gazdag anyaggal szerepelnek a kenderfeldolgozás eszközei, a guzsaly, a rokka a motolla, de van tiló, héhő, gomolyító is.

Külön teremben idéztük fel egy régi iskola hangulatát. Többek közt a falu egykori tanítóira emlékezünk, több hajdani iskolai dokumentumot és régi tankönyvet mutatunk be.

A falumúzeum néprajzi anyagát további különböző korszok, cseréptálok és főzőedények gyűjteménye alkotja. A cserépedényeket hajdan bakabányai és gömöri fazekasoktól vásároltuk. A bakabányai fazekasok még az 1930-as években is jártak ide hosszú szekerei-

ken, szállítva a „négyjúkó bugyóskorszokát”, a drótozott korszokát, a cseréptálokat és ételhordó fazekakat. A festett porcelántányérok főleg Apátfalváról és Hollóházáról kerültek Palástra. Továbbá egyéb háztartási és munkaeszközöket, hangszereket, hímzett újjú vászoningeket, menyecske-főkötőket láthatunk ebben a részben. A vitrinekben megtekinthető a szakszerűen elrendezett pénzgyűjtemény. Igen gazdag a vallástörténeti gyűjtemény anyaga is. Többek közt gazdagítja a Fritz Mátyás faragta szép házioltár, a Racskóné Teknős Mária készítette hímzészgyűjtemény, valamint a falu népszerű imádkozó asszonyának, Péter Jánosné Pásztor Erzsébet „szentesasszonynak” értékes hagyatéka. Külön kategóriákba rendszerezettek az itt működött papok és a falu szülöttei. Külön figyelem kíséri Palásthy Pál püspök úr életrajzát. A Szíves Galériában a magyarországi és hazai művészek adományozta művek vannak kiállítva.

